

แทบไม่ค่อยได้ ก็พร้อมทำหน้าที่ในฐานะผู้เผยแผ่วิชาการอิสลาม อัลลอฮ์ได้ดักตื๋ว (กำหนด) ชีวิตให้มาเป็นอย่างนี้ก็ต้องรับบทบาทของตนเองในฐานะผู้รู้เรื่องอิสลามมากกว่าคนอื่นก็ต้องสอนตลอดไป

3) ความหวังของชีวิต โต๊ะครูกล่าวว่า “ฉันจะสอนศาสนาอย่างนี้ตลอดไปและไม่คิดจะเลิกสอน ฉันจะสอนจนกว่าจะสอนไม่ได้หรือสอนจนกว่าจะสิ้นชีวิต” เพราะเป็นภาระหน้าที่ที่อัลลอฮ์มอบให้สำหรับผู้มีความรู้ตอบอบรมสั่งสอนศาสนากับผู้ที่ไม่รู้หรือในชุมชน

4) อิทธิพลต่อบุคคลอื่นๆ โต๊ะครูมองว่าตนเองไม่ได้มีอิทธิพลต่อคนอื่นอีกต่อไป เพราะมีผู้อื่นๆ มา มีอิทธิพลเหนือกว่า โดยเฉพาะเด็กเยาวชนรุ่นใหม่ ไม่สนใจมาเรียนปอเนาะ คงไปเรียนแค้มป์สยิด หรือที่บ้านก็เพียงพอแล้ว ไม่มีเด็กรุ่นใหม่สนใจมาเรียนศาสนาเพียงอย่างเดียวแล้ว เพราะเห็นว่าไม่สามารถเอามาเป็นอาชีพได้ แต่สำหรับชาวบ้านและคนรุ่นผู้ใหญ่และ ผู้สูงอายุในชุมชนยังให้ความยกย่องและสนใจมาเรียนอยู่ บ้านไม่มากนัก

2. วิเคราะห์ความยากลำบากที่เขาเผชิญอยู่

ความยากลำบากที่เกี่ยวกับทรัพย์สินเงินทองก็เป็นส่วนหนึ่งที่ไม่ค่อยจะมีบทบาทมากนักสำหรับตัว โต๊ะครู ที่สำคัญคือจะประคองระบบการศึกษาอิสลามแบบปอเนาะไว้ให้คงอยู่ตลอดไปนี้คิดเหมือนว่าจะเกินกำลังของตนเอง

3. ความรู้สึกต่อตนเองในเรื่องอำนาจต่อรอง

ไม่คิดว่าตัวเองจะมีอำนาจต่อรองอะไร ไม่เคยต่อรองหรือนำคนอื่นในเรื่องการต่อรองไม่ว่าจะในเรื่องใดก็ตาม อยากจะอยู่เป็นโต๊ะครูเงียบๆ อย่างนี้แหละ

4. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

ในฐานะที่เป็นโต๊ะครูคนหนึ่งก็มีบ้างที่ฝ่ายราชการมาขอความช่วยเหลือ โดยเฉพาะในเรื่องการประชาสัมพันธ์โครงการต่างๆ ส่วนฝ่ายการเมืองท้องถิ่นก็มีบ้างประปราย

5. วิเคราะห์วงจรความทุกข์ยาก

มองว่าความทุกข์ยากสำหรับโต๊ะครูนั้นไม่มี เว้นไว้เสียแต่ว่าผู้อื่นจะมองว่าเป็นความเดือดร้อน ทั้งนี้เพราะโต๊ะครูมีหน้าที่หลักคือสอน ไม่ใช่หน้าที่หลักคือสร้างรายได้ ดังนั้นน้อยคนนักที่โต๊ะครูจะมีเงินอย่างเหลือเฟือ แต่ก็มีกินมีใช้อย่างพอเพียง เมื่อถึงคราวจะต้องหาชะกาต ก็ต้องออกไปหา ก็ไม่ใช่เพื่อตัวเองแต่ก็เพื่อสังคมเพราะจะต้องยื่นหยัดสอนอยู่ในสังคมให้ได้นั่นเอง

15. นายอะหมัด เบ็ญสาอิ (ครูปอเนาะ อำเภอจะนะ)

ข้อมูลทั่วไป

นายอะหมัด หรือ ยีมะ หัวเขา ซึ่งเป็นชื่อที่ชาวบ้านรู้จักและกล่าวถึง ท่านเป็นโต๊ะครูสอนศาสนาอิสลามที่ปอเนาะไม้จืดทะเลเบียน แห่งหนึ่ง ซ่อนิซอมียาตุลอิสลามียะ หรือปอเนาะบือแนบารา วัย 85 ปี อยู่บ้านเลขที่ 101 หมู่ 10 ตำบลบ้านนา อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา นายอะหมัดเกิดที่ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ประวัติการศึกษา

นายอะหมัด ไม่ได้รับการศึกษาสายสามัญเลย ท่านเริ่มเรียนทางด้านศาสนาเมื่ออายุน้อยที่ปอเนาะนาประดู่ เรียนที่นี่ประมาณปีครึ่ง ก็ไปเรียนต่อที่ปอเนาะบือติง อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี กับโต๊ะครูอัลดุลเราะห์มาเป็นเวลา 2 ปีกว่า และไปต่อที่ปอเนาะเมาะง อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานีประมาณ 9 ปีกว่า หลังจากนั้นมาเรียนที่ปอเนาะสระมาลา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานีนาน 3 ปีกว่า จึงได้เดินทางไปเรียนที่นครเมกกะ ประเทศซาอุดีอาระเบีย ประมาณ 5 ปี โดยได้มีโอกาสเรียนอยู่กับโต๊ะครูที่มีชื่อเสียง คือ โต๊ะครูปอดอแอล แะห์อับล-กอเดร์ และแะห์อัฟบานยาวอ

ประวัติการสอนศาสนา

เมื่อจบการศึกษา กลับมาเปิดปอเนาะที่อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา สอนได้ประมาณปีกว่าๆ ก็ย้ายมาที่จะนะ โดยลูกศิษย์จากที่เดิมตามมาเรียนด้วย ปอเนาะที่อำเภอจะนะนี้ ชาวบ้านเรียกว่า “ปอเนาะบือแนบารา” ซึ่งก็คือปอเนาะอันฟิซอมียาตุลอิสลามียะห์ หรือปอเนาะยีมะหัวเขา นับตั้งแต่เปิดโรงเรียนมาจนปัจจุบันเป็นเวลาประมาณ 40-45 ปี แล้ว โดยท่านอยู่ในชุมชนแห่งนี้มาตลอด ที่ดินปอเนาะปัจจุบันเป็นของตนเอง โดยได้มาจากการซื้อ ท่านได้แต่งงานกับลูกสาวโต๊ะครูโต๊ะกอฏี เจ้าของปอเนาะนุรุดดิน อำเภอจะนะ มีบุตร 5 คน เป็นหญิง 1 คน ชาย 4 คน บุตรเสียชีวิตไป 1 คน เป็นบุตรตนโต

โต๊ะครูนายอะหมัดมีลักษณะของความเป็นโต๊ะครูโดยแท้จริง มีจริยวัตรทั้งงดงาม สมณะ อยู่กับคัมภีร์อัล-กุรอานตลอดเวลา มีอาชีพสอนศาสนาอย่างเดียว ไม่มีอาชีพอื่นเสริมเลย เชื่อกันว่าวิสกี คือสิ่งที่อัลลอฮ์ประทานมาให้ จึงไม่ทุกขร้อนแฉะก็ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเพียงพอตามความจำเป็น

1. การประเมินตนเอง

1) สถานภาพ โต๊ะครูอะหมัดทำหน้าที่สอนก็ตาบ (ตำราทางศาสนา) ต่าง ๆ ทั้งสอนให้แก่เด็กปอเนาะและสอนให้แก่ชาวบ้าน นอกจากนั้นยังเป็นแหล่งตอบปัญหาเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับศาสนบัญญัติ (ฟิกฮ) ให้แก่โต๊ะครูคนอื่นๆ ด้วย เพราะโต๊ะครูยีมะ มีความเชี่ยวชาญสาขาฟิกฮ มาก ท่านรู้สึกว่าเป็นคนไทยธรรมดาคนหนึ่ง ชาวบ้านทุกคนเป็นมิตรกับท่าน และเคารพนับถือท่านมาก

2) ความหมายของชีวิต โต๊ะครูอะหมัดภูมิใจในฐานะของตนเอง คือ ในฐานะความเป็นโต๊ะครูที่

ทำหน้าที่เผยแผ่ศาสนาอิสลามเป็นบทบาทเดียวกับที่ท่านศาสดามุฮัมมัด บรรดาสาวกและบุคคลยุคต้นหลังจากท่านศาสดา เมื่อตายไปแล้วก็พร้อมเผชิญหน้ากับคำถามของอัลลอฮ์ การเผยแผ่อิสลามเป็นภารกิจที่ประเสริฐที่บรรดาปราชญ์อิสลามจะต้องกระทำอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เลย แม้จะต้องตายเพราะการเผยแผ่อิสลามก็ต้องปฏิบัติเพราะเราหวังการตอบแทนจากพระเจ้ามากกว่าการตอบแทนจากมนุษย์

3) ความหวังในชีวิต โต๊ะครูหะยีอะหมัด กล่าวว่า “ฉันจะสอนไปจนสิ้นลมหายใจ หรือไม่สามรถจะสอนได้นั้นแหละถึงจะหยุดสอน” ท่านไม่เคยคาดหวังการตอบแทนด้วยทรัพย์สินเงินทอง เพราะเชื่อมั่นว่าปัจจัยหรือวิสกีนั่นอัลลอฮ์ได้กำหนด (ตักดิร) ไว้แล้ว และท่านจะไม่หยุดการดำเนินชีวิต ตามหลักการของอิสลาม เพราะตระหนักว่าท่านเรียนรู้ศาสนามามากคนหนึ่งจึงจำเป็นที่จะต้องทำหน้าที่ ผู้เผยแผ่อิสลามให้แก่ผู้ที่ไม่รู้หรือผู้ที่ต้องการรู้

4) อิทธิพลต่อบุคคลอื่นๆ ยีมะ หัวเขา ท่านมีอิทธิพลต่อครอบครัว เพราะลูกทุกคนมีโอกาสเรียนศาสนาและกลับมาสอนศาสนาด้วย นอกจากนั้นยังมีอิทธิพลต่อลูกศิษย์ ชาวบ้าน ชุมชนตนเอง ชุมชนใกล้เคียง และชุมชนอื่น ๆ จากการพูดคุยกับชาวบ้านคนรอบข้าง และตัวท่านเองท่านจะได้รับการยอมรับทุกคนในการเข้าไปด้วยอธิบายปัญหาศาสนาอยู่เสมอ

2.การวิเคราะห์ความยากลำบากที่เผชิญอยู่

โต๊ะครูยีมะไม่รู้สึกลงถึงความยากลำบากใดๆ ในการต้องสอนศาสนาโดยท่านไม่ยอมรับค่าตอบแทน เพราะเป็นหน้าที่ของท่านในการพัฒนาด้านคุณธรรมให้กับคนในชุมชน ท่านไม่เคยได้รับค่าตอบแทนใดๆจากรัฐหรือหน่วยงานเอกชน และท่านก็ไม่เคยหวังจะได้รับ เพราะท่านถือว่าหน้าที่สืบทอดศาสนาของอัลลอฮ์เป็นภารกิจของผู้รู้ หากไม่ทำหน้าที่ก็จะถูกสอบสวนจากพระผู้เป็นเจ้าอย่างไรก็ตามท่านก็ไม่ปฏิเสธหากาตที่ประชาชนละแวกใกล้และไกลนำมาบริจาคเพราะการบริจาคหากาตจากทรัพย์สินเป็นหน้าที่ของผู้ที่ทรัพย์สินเหลือจ่ายตามที่ศาสนาอิสลามได้กำหนดไว้

3. ความรู้สึกต่อตนเองในเรื่องอำนาจต่อรอง

คงเหมือนคนทั่วไป ไม่มีอำนาจต่อรองอะไร ถ้าจะมีก็เพราะความดีที่ได้สอนศาสนาให้เขาได้รู้ได้ปฏิบัติทำให้เขาคิดถึงเรา ยกย่องเรา แต่ก็ไม่เคยใช้ความเป็นโต๊ะครูต่อรองกับใครๆ รู้สึกว่าได้รับเกียรติจากคนทั่วไปพอสมควร

4. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

โต๊ะครูกล่าวว่าท่านไม่มีความสัมพันธ์กับกลไกรัฐ เพราะไม่มีเวลาจะเข้าไปช่วยอะไรได้ ซึ่งเวลาส่วนใหญ่ทุ่มเทไปกับการสอนศาสนาและอ่านคัมภีร์ นอกจากนั้นท่านมองว่ารัฐไม่ให้ความสนใจกับครูสอนศาสนา และท่านไม่เคยสร้างกลุ่มเพื่อมีอำนาจต่อรองแต่อย่างใด

5. การวิเคราะห์วงจรความทุกข์ยาก

โตะครูหะยีคิดว่าความทุกข์ยากลำบากไม่ได้เป็นปัญหาสำหรับท่านเพราะวิถีชีวิตท่านอยู่ในแนวทางของอัลลอฮ์ แต่ความลำบากของท่านคือปัญหาสุขภาพ ซึ่งเกิดจากวัยชราของท่าน ทำให้ท่านสอนศาสนาได้น้อยลง ปัจจุบันท่านมีน้ำเสียงแหบไม่ค่อยมีเสียงออกมาตลอดเวลาที่พูด ขณะนี้มีลูกเขยคนโตเป็นผู้ทำหน้าที่สอนมากขึ้น และก็ยังมิโตะครูแวะเวียนมาถามปัญหาทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะด้าน ศาสนบัญญัติ หรือฟิกฮ์

16. นายหะยียะโกบ หมอเต๊ะ (ครูปอเนาะ อำเภอสะเดา)

ข้อมูลทั่วไป

โตะครูหะยี ยะโกบ วัย 65 ปี เป็นเจ้าของปอเนาะดาร์ลุอิสลาม ซึ่งไม่จดทะเบียนอยู่บ้านท่าโพธิ์ หมู่ 3 ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ท่านเป็นคนในพื้นที่นี้โดยกำเนิด แต่งงานกับสตรีใน ชุมชนนี้เช่นเดียวกัน มีลูกทั้งหมด 4 คน เป็นผู้ชาย 3 คน ผู้หญิง 1 คน

ประวัติการศึกษาและการสอนศาสนา

โตะครูหะยี ยะโกบ จบการศึกษาสามัญ ชั้นประถม 4 เมื่อจบแล้วก็ไปเรียนศาสนาที่ปอเนาะดาลอ บ้านต้นหยง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นปอเนาะที่มีชื่อเสียงมาก เรียนอยู่ 7 ปี ก็ออกไป เรียนต่อที่ปอเนาะบือแนกือบงอีก 3 ปี แล้วกลับมาเปิดปอเนาะได้ 2 ปี หลังจากนั้นโตะครูได้เดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ (แสวงบุญที่นครเมกกะ ประเทศซาอุดีอาระเบีย) เมื่อกลับมาก็ยังคงสอนศาสนาที่ปอเนาะเช่นเดิม

โตะครูท่านนี้ มีบุคลิกภาพและลักษณะของโตะครูที่เอาจริงเอาจังกับการสอน มีชีวิตเรียบง่าย ภายในบ้านไม่มีของประดับอะไรเลย นอกจากเครื่องใช้ที่จำเป็นเท่านั้น สำหรับสถานที่ใช้เปิดปอเนาะก็เป็นสมบัติของพ่อแม่ที่มอบให้เพื่อการเปิดเป็นปอเนาะเท่านั้น

1. การประเมินตนเอง

1) สถานภาพ หะยี ยะโกบ เป็นโตะครูสอนศาสนาในปอเนาะที่ไม่จดทะเบียน และเป็นเจ้าของปอเนาะด้วย ปอเนาะของท่านไม่ได้คิดค่าเรียนแต่อย่างใด โตะครูบอกว่าชีวิตที่อัลลอฮ์ประทานมาให้ เป็นสิ่งมีค่าที่สุด การจะดำรงไว้ซึ่งของมีค่านี้ก็ต้องดำเนินชีวิตอย่างรู้จักพอไม่มากไม่น้อยจนเกินไปและที่มียู่ก็มากแล้ว ท่านมีรายได้หลักจากสวนยางของตนเองที่ติดอยู่ปอเนาะ แต่งานหลักของโตะครูคืองานสอนศาสนา ท่านคิดว่าท่านเป็นคนไทยธรรมดาคคนหนึ่งที่มีหน้าที่ตอบสนองความดีต่อแผ่นดิน ท่านรู้สึกเป็นมิตรกับทุกคน

2) ความหมายของชีวิต ท่านเกิดมาแล้วบิดาก็สนับสนุนให้ได้รับการศึกษาด้านศาสนา ดังนั้น จึงไม่มีเป็นอย่างอื่นไปได้ นอกจากการสอนศาสนาให้ผู้ที่ไม่รู้ งานการสอนศาสนาในทัศนะของอิสลามนั้นเป็นภารกิจที่ประเสริฐ จึงจะทุ่มเทให้กับการสอนจนเต็มความสามารถจนถึงวินาทีที่อัลลอฮ์เรียกกลับไป

3) ความหวังของชีวิต โต๊ะครูหะยีเยโกยมีความมุ่งหวังในอนาคตว่าการสอนศาสนาอิสลามเป็นหน้าที่หลักและจำเป็นของผู้มีความรู้ จะต้องถ่ายทอดให้กับผู้ไม่รู้หรือชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ โดยท่านจะสอนต่อไปเรื่อยๆ ครอบงำมีคนยังมาเรียนอยู่ จนกว่าจะสอนไม่ไหว แม้การสอนจะไม่ได้รับค่าตอบแทนใดๆก็ตาม เพราะค่าตอบแทนของโต๊ะครูก็คือผลบุญของอัลลอฮ์ และโต๊ะครูก็คือผู้อยู่ในฐานะผู้ส่งสารของอัลลอฮ์ให้ผู้อื่นรู้และปฏิบัติ

4) อิทธิพลที่มีต่อบุคคลอื่นๆ โต๊ะครูหะยีเยโกยนั้น ท่านมีอิทธิพลมากต่อเด็กนักศึกษาในปอเนาะ ผู้ที่มาอาศัยอยู่ในปอเนาะ เพราะท่านจะสอนศาสนาให้กับทุกคนที่อยู่ในปอเนาะ และทุกคนก็มีความเชื่อมั่นและรับฟังคำสั่งสอน โดยนำคำสอนนั้นไปปฏิบัติอย่างเคร่งครัด นอกจากนั้นคนทั่วไป และคนในชุมชนจะให้ความนับถือมาก เพราะคนเหล่านี้จะเข้ามาเรียนและละหมาดรวมทุกเวลาทันทีที่มาลัย คือสถานที่ใช้ละหมาดและสอน ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณปอเนาะ ดังนั้นโต๊ะครูมีอิทธิพลต่อชุมชนอย่างมาก โต๊ะครูเองก็อุทิศตนสอนให้คนในชุมชน

2. การวิเคราะห์ความยากลำบากที่เขาเผชิญอยู่

ที่รู้สึกลำบากก็คือการจะสื่อสารกับฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะบิดา มารดาของเด็กๆ ให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาศาสนา หรือฝ่ายราชการเพื่อให้เข้าใจสถานการณ์ภาพของปอเนาะที่แท้จริงในฐานะแหล่งสอนศาสนาอิสลามที่บ่มเพาะคุณธรรมจริยธรรมของผู้คน ดังนั้น ฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรมองบทบาทของปอเนาะอย่างเข้าใจ มิใช่มาเปลี่ยนแปลงตามที่ตนเองต้องการและเข้าใจ โต๊ะครูเองยืนยันดีอยู่แล้วที่จะอุทิศตนเองเพื่ออิสลาม แม้จะไม่มีสิ่งตอบแทนใดๆ จากผู้คน แต่ขอให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจและให้ความช่วยเหลือสนับสนุนตามความเหมาะสมเท่านั้นเอง

3. ความรู้สึกต่อตนเองในเรื่องอำนาจต่อรอง

จริงๆ แล้วฐานะของโต๊ะครูไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็ตาม หากจะสร้างอำนาจต่อรองกับฝ่ายไหนก็ตาม โอกาสมีมากและจะสำเร็จมากด้วยเพราะเป็นศูนย์รวมในเรื่องศาสนาซึ่งเป็นเรื่องของจิตใจ แต่ก็ไม่เคยนึกที่จะต่อรองใดๆ กับใคร แม้หากจะทำก็สามารถทำได้

4. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

โต๊ะครูเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชุมชน ดังนั้นไม่ว่าจะฝ่ายการเมือง ฝ่ายราชการประจำ ก็มักจะแสวงหาประโยชน์ไม่ว่าจะในเรื่องเสียงคะแนนหากเป็นฝ่ายการเมือง หรือการสร้างการยอมรับ การประชาสัมพันธ์ในโครงการต่างๆ ของราชการ โต๊ะครูเองจึงต้องวางตัววางตนอย่างเหมาะสมไม่มากไม่น้อยจนเกินไป

5. การวิเคราะห์วงจรความทุกข์ยาก

ชีวิตของโต๊ะครูไม่ดีและไม่เลวร้ายจนเกินไป หากจะมีบ้างในเรื่องความขัดสนด้านทรัพย์สินก็ไม่ค่อยจะกังวลมากนักเพราะถูกฝึกมาเช่นนั้น และจริงๆ แล้วการเป็นโต๊ะครูก็เป็นการยอมรับที่จะเผชิญกับความทุกข์

ยากในทุกรูปแบบอยู่แล้ว ฉะนั้นจึงรับได้กับความยากลำบาก ในทางตรงกันข้ามหากได้รับสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็นทรัพย์สินเงินทองเราก็ต้องซูโกร (ขอบคุณ) ต่อพระผู้เป็นเจ้า สรุปแล้วก็คืออดทนกับความทุกข์ยากและ ขอบคุณต่ออัลลอฮเมื่อได้สิ่งใดที่เป็นที่พอใจ

ภาคผนวก ค.

สรุปผลกรณีศึกษาแต่ละกรณี
กรณีศึกษาที่ 1 อำเภอหาดใหญ่ (นางสุ)

ประเด็นเพิ่มเติม	สรุปผลกรณีศึกษา
1.การประเมินตนเอง	
1.1 สถานภาพ	- เป็นครูพี่เลี้ยงสอนศาสนาประจำมัสยิด เป็นคนไทยธรรมดา เป็นมิตรกับทุกคน ไม่เคยมีศัตรูกับคนในชุมชน
1.2 ความหมายของชีวิต	- ชีวิตเป็นสิ่งประเสริฐ เชื่อว่าพระเจ้าเป็นผู้ให้ชีวิตที่ดี จึงควรจะตอบแทนพระเจ้า โดยดำเนินชีวิตตามแนวทางของศาสนาอิสลาม
1.3 ความหวังของชีวิต	- มีความหวังจะสำเร็จปริญญาตรี ไม่คิดจะเลิกสอนหนังสือ เพราะการเป็นครูจะได้ถ่ายทอดคำสั่งสอนของพระเจ้า โดยหวังจะรับการตอบแทนคุณความดีจากพระเจ้า
1.4 อิทธิพลต่อบุคคลอื่นๆ	- เธอมีอิทธิพลต่อผู้อื่นจากการที่มีบทบาทของการเป็นครู เป็นภรรยาและเป็นแม่ตลอดจนเป็นผู้ร่วมงานโดยคิดว่าตนมีชีวิตอยู่เพื่อบุคคลดังกล่าว
2. การวิเคราะห์ความยากลำบาก	- ความยากลำบากที่สุดของเธอ คือ เงินเดือนน้อยไม่พอกับค่าครองชีพ ความยากลำบากนั้นเกิดจาก การไม่เคยขึ้นเงินเดือนเลยเธอไม่ได้รับสวัสดิการเลย รัฐแจกบัตร 30 บาทรักษาทุกโรคโดยผ่านโรงพยาบาลหาดใหญ่ เอกชนไม่ได้มีบทบาทเข้ามาจัดสวัสดิการใดๆ
3. ความรู้สึกต่อตนเองในอำนาจต่อรอง	- เธอรู้สึกไม่มีอำนาจต่อรอง เพราะเคยเรียกร้องเพิ่มเงินเดือน แต่ไม่ได้ผล เธอความรู้สึกไม่มีอำนาจต่อรองจากการที่ไม่ได้รับความสนใจไป ดำเนินการสภาวะที่ขาดอำนาจต่อรอง เกิดจากการไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญของครูสอนศาสนา เมื่อเธอรู้สึกขาดอำนาจต่อรอง เธอจึงไปขอความช่วยเหลือจากครอบครัวในเรื่องการเงินสำหรับค่าครองชีพ
4. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ	- เธอมีความสัมพันธ์กับกลไกในชุมชน โดยการเป็น อสม.เธอเข้ามีส่วนร่วม กับองค์กรระดับท้องถิ่น ยังสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้ เรามีกลุ่มครูพี่เลี้ยงอบรมเด็ก ในการต่อรองกับหน่วยงานของรัฐ โดยการรวมกลุ่มในการเรียกร้องเพิ่มเงินเดือน
5. การวิเคราะห์วงจรความทุกข์ยาก	- ความทุกข์ยากเกิดจากปัญหา รายได้น้อยความทุกข์ยากนั้นไม่สิ้นสุด เพราะยังยากจนอยู่เธอคิดว่าจะหลุดพ้นจากความทุกข์นั้นได้ โดยการเรียนหนังสือให้สูงขึ้น และการได้ขึ้นเงินเดือนหรือการหารายได้เสริม เมื่อบุตรโตขึ้น

กรณีศึกษาที่ 2 อำเภอหาดใหญ่ (นางชะห์)

ประเด็นเพิ่มเติม	สรุปผลกรณีศึกษา
1. ประเมินตนเอง	
1.1 สถานภาพ	- เธอเป็นครูที่เลี้ยงอบรมศาสนาอิสลามประจำมัสยิดและอาชีพเสริมครูสอนศาสนาอิสลามในตอนเย็น มองทุกคนเป็นมิตร
1.2 ความหมายของชีวิต	- มีความพอใจกับชีวิตตนเอง ที่มีโอกาสในการปฏิบัติการกิจกรรมทางศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นสำคัญที่สุดในชีวิต
1.3 ความหวังในชีวิต	- ต้องการมีบ้านเป็นของตนเอง ไม่คิดจะเลิกการสอนศาสนา เพราะมุ่งมั่นจะทำให้ตนเองมีความมั่นคงในอาชีพการเป็นครูสอนศาสนา
1.4 อิทธิพลต่อบุคคลอื่นๆ	- มองว่าตนเองมีอิทธิพลต่อลูก สามี ลูกศิษย์ เพราะเป็นผู้หารายได้มาจุนเจือ ครอบครัวยุติและช่วยเหลือสังคม และคิดว่าตนเองเสียสละเพื่อคนเหล่านี้ได้
2. การวิเคราะห์ความยากลำบาก	- มีรายได้ไม่เพียงพอ ไม่มีการเพิ่มเงินเดือน ไม่มีสวัสดิการใดๆ รัฐมีบัตร 30 บาทรักษาทุกโรคของโรงพยาบาลประจำจังหวัด ไม่มีหน่วยงานเอกชนเข้ามาให้สวัสดิการ
3. ความรู้สึกต่อตนเองในอำนาจต่อรอง	- เธอไม่มีอำนาจต่อรอง เพราะไม่ได้เป็นบุคคลที่สำคัญ ความรู้สึกไม่มีอำนาจต่อรองสะท้อนจากการต่อรองไม่สำเร็จการขาดอำนาจต่อรองเกิดจากการไม่เห็นคุณค่าของครูสอนศาสนา เมื่อเธอรู้สึกขาดอำนาจต่อรอง เธอหันไปขอความช่วยเหลือจากผู้เฒ่าในชุมชน เพื่อผลักดันการขึ้นเงินเดือน แต่ไม่สำเร็จ
4. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ	- เธอมีความสัมพันธ์กับกลไกของรัฐในชุมชน ในฐานะเป็นลูกจ้างของมัสยิดที่ได้รับเงินสนับสนุนจากกรมศาสนา ส่วนกลไกของรัฐทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติมีขั้นตอนที่ยุ่งยากและวิธีการทำงานที่ล่าช้า เธอมีการรวมกลุ่มครูที่เลี้ยงอบรม เด็กเล็กในมัสยิด เพื่อต่อรองการขึ้นเงินเดือน
5. การวิเคราะห์วงจรความทุกข์ยาก	- เกิดจากปัญหาเศรษฐกิจ เนื่องจากรายได้ไม่พอ ต้องพึ่งพาผู้อื่นก่อให้เกิดหนี้สิน เกิดความทุกข์ยากลำบาก การจะหลุดพ้นจากความทุกข์ยากได้ หากมีการเพิ่มเงินเดือนทุกปีและบรรจุเป็นลูกจ้างประจำมีสวัสดิการที่มั่นคง

กรณีศึกษาที่ 3 อำเภอหาดใหญ่ (นายมิน)

ประเด็นเพิ่มเติม	สรุปผลกรณีศึกษา
1. การประเมินตนเอง	
1.1 สถานภาพ	- เขาเป็นครูสอนศาสนาประจำมัสยิด มีตำแหน่งอื่นหม่อม และมีอาชีพทำสวนยางเป็นอาชีพเสริม ฐานะยากจน มีรายได้จากตำแหน่งอื่นหม่อม 500 บาท/เดือนและได้จากผู้ปกครองของนักเรียนที่มาเรียนศาสนา คิดว่าเป็นพลเมืองชั้น 1 โดยได้รับการยอมรับ จาก ผู้ปกครองและคนดีเป็นมิตรด้วย ส่วนผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามศาสนิกกิจไม่ชอบ
1.2 ความหมายของชีวิต	- มีความศรัทธา มีศาสนา ใช้หลักศาสนาเป็นแนวกรดำเนินชีวิตจึงจะเป็นคนสมบูรณ์ ยึดหลักปฏิบัติของศาสนา ได้แก่ การละหมาด 5 เวลา ถือศีลอด เขาคิดว่า ชีวิตที่มีค่า คือ การมีศาสนา
1.3 ความหวังในชีวิต	- ไม่ต้องรวย พอมีพอกิน เท่านั้นก็พอแล้ว ไม่เคยคิดจะเลิกเป็นครูสอนศาสนาอิสลาม เพราะพระเจ้าเป็นผู้กำหนด ไม่เคยคิดที่จะเลิกวิถีชีวิตแบบมุสลิม แม้ว่ามีข้อจำกัด แต่เป็นสิ่งที่ดี
1.4 อิทธิพลต่อบุคคลอื่นๆ	- เขามีอิทธิพลต่อลูก เมีย และคนในชุมชน จากการที่ได้รับความเชื่อถือ เป็นที่ปรึกษาและผู้นำ ในพิธีการสำคัญต่างๆในชุมชน เขามีชีวิตอยู่เพื่อคนเหล่านี้
2. การวิเคราะห์ความยากลำบาก	- เมื่อเห็นคนไม่ปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาและไม่สามารถให้ลูกศิษย์เข้าใจศาสนา เขาไม่มีสวัสดิการใดๆ รัฐมีบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้าของกระทรวงสาธารณสุข ไม่มีเอกชนเข้ามาจัดสวัสดิการให้เลย
3. ความรู้สึกต่อตนเองในเรื่องอำนาจต่อรอง	- เขารู้สึกไม่มีอำนาจต่อรอง และไม่ต้องการต่อรอง แต่ต้องการสวัสดิการ
4. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ	เพราะไม่ต้องการรบกวนผู้อื่น ไม่เคยขอความช่วยเหลือจากใคร
5. การวิเคราะห์วงจรความทุกข์ยาก	- มีความสัมพันธ์กับกลไกรัฐในชุมชน เช่น เป็นกรรมการหมู่บ้าน ไม่มีปัญหากับ กลไกระดับท้องถิ่น และเขาได้สร้างกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองรัฐเป็นกลุ่มเลี้ยงสัตว์ - เขามีความทุกข์ เมื่อพบชาวบ้านไม่มีความศรัทธาในศาสนาอิสลาม เพราะการด้อยโอกาสในการศึกษา คิดว่าเขาจะหลุดพ้นจากความทุกข์ยากได้โดยความเชื่อในพระเจ้า

กรณีศึกษา 4 อำเภอหาดใหญ่ (นายคน)

ประเด็นเพิ่มเติม	สรุปผลกรณีศึกษา
1. การประเมินตนเอง	
1.1 สถานภาพ	- เขาเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ทำสวน สอนอัลกุรอาน ฟัดดูอิน เป็นพลเมืองชั้น 1 ได้รับการยอมรับจากชุมชน และทางราชการ มีพี่น้องเพื่อนบ้านเป็นมิตรทุกคน คนไม่ดีไม่ชอบเขา
1.2 ความหมายของชีวิต	- อุทิศตนเองเพื่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นตัวอย่างให้เยาวชนรุ่นหลัง มีคุณค่าทางสังคม
1.3 ความหวังของชีวิต	- อยากให้ลูกเป็นคนดี มีศาสนา อาชีพ สังคม จะไม่เลิกอุทิศชีวิตเพื่อสังคมตลอดไป
1.4 อิทธิพลต่อบุคคลอื่นๆ	
2. การวิเคราะห์ความยาก	- ตนเองมีความสามารถและอิทธิพลต่อคนรอบข้างทุกคน
3. ความรู้สึกต่อตนเองในเรื่องอำนาจต่อรอง	- สิ่งแวดล้อมในชุมชนในปัญหาเสพติด
4. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ	- ต่อสู้ทุกอย่างเพื่อสังคม ต้องการให้ชุมชนตนเองปลอดยาเสพติด
5. การวิเคราะห์วงจรความทุกข์ยาก	- มีความสัมพันธ์กับกลไกในชุมชน และรู้สึกว่ากลไกของรัฐระดับท้องถิ่นและระดับชาติจะมีส่วนช่วยเหลือชุมชนได้ โดยขอความช่วยเหลือจากตำรวจอนามัย เพื่อป้องกันยาเสพติด
	- ผู้ปกครองไม่มีเวลาให้ลูก ลูกมีปัญหาเสพติด เพราะไม่ได้ดูแล อบรม ตักเตือนลูก

กรณีศึกษาที่ 5 อำเภอสะเดา (นางนะ)

ประเด็นเพิ่มเติม	สรุปผลกรณีศึกษา
1. การประเมินตนเอง	
1.1 สถานภาพ	- เป็นแม่บ้าน อสม. อาชีพทำสวนยาง สอนศาสนา ฐานะการเงิน พอใช้
1.2 ความหมายของชีวิต	- ชีวิตคือการต่อสู้ การดิ้นรน การแสวงหาสิ่งที่ดีๆ เพื่อชีวิตอยู่ได้ตลอดไป ดำเนินชีวิตตามรูปแบบศาสนาอิสลามโดยสิ้นเชิง
1.3 ความหวังของชีวิต	- อยากจะเป็นครูสอนศาสนาเด็ก
1.4 อิทธิพลต่อบุคคลอื่นๆ	- ไม่มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่น แต่มีอิทธิพลต่อบุคคลในครอบครัว
2. การวิเคราะห์ความยากลำบาก	- การเข้าใจอุปนิสัยใจคอของเด็กที่มาเรียนศาสนา ไม่มีสวัสดิการและค่าตอบแทนจากรัฐ นอกจากสวัสดิการสุขภาพบัตรทองจากสถานอนามัย องค์กรเอกชนมีบทบาทเพียงเล็กน้อย
3. ความรู้สึกต่อตนเองในอำนาจต่อรอง	- ไม่มีอำนาจต่อรองใดๆกับใคร ขาดความร่วมมือและการสนับสนุนจาก ทางการ ได้รับความช่วยเหลือ ร่วมมือจากชุมชน
4. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ	- มีความสัมพันธ์กับกลไกรัฐในชุมชนในการเป็น อสม. ด้านการพัฒนา ทางศาสนา รัฐไม่ค่อยให้ความสำคัญ ไม่มีการรวมกลุ่มสร้างอำนาจต่อ รองกับรัฐ
5. การวิเคราะห์วงจรความทุกข์ยาก	- ฐานะยากจน ทำให้การศึกษาต่ำ ประสิทธิภาพน้อย หลุดพ้นจากความ ทุกข์ยากด้วยความอดทน

กรณีศึกษาที่ 6 อำเภอสะเดา (น.ส. นุช)

ประเด็นเพิ่มเติม	สรุปผลกรณีศึกษา
1. การประเมินตนเอง	
1.1 สถานภาพ	- เป็นครูพี่เลี้ยงศูนย์เด็กเล็กที่มีสยิดในอำเภอสะเดาเป็นพลเมืองชั้น 1 เป็นมิตรกับทุกคน
1.2 ความหมายของชีวิต	- ทุกคนเกิดต้องมีค่า คุณค่าของชีวิตอยู่ที่ได้ศึกษาค้นคว้าในชีวิตประจำวัน ทั้งที่บ้าน โรงเรียน และนำมาปรับใช้ให้ถูกต้อง จะเกิดคุณค่าแก่ตัวเอง
1.3 ความหวังของชีวิต	- ต้องพบสิ่งที่ดีกว่านี้ จะไม่เป็นอย่างดีเป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ เพราะชีวิตยังยาวไกล จึงต้องไปข้างหน้าอย่าอยู่ที่เดิม
1.4 อิทธิพลต่อบุคคลอื่นๆ	- มีอิทธิพลต่อเด็กๆที่อบรมสั่งสอน และผู้ปกครองของเด็กๆ
2. การวิเคราะห์ความยากลำบาก	- เป็นทุกข์กับปัญหายาเสพติดในชุมชน เพราะขาดความรู้ ความเข้าใจ ศาสนา ไม่ได้รับสวัสดิการใดๆ นอกจากบัตร 30 บาทรักษาทุกโรค
3. ความรู้สึกต่อตนเองในอำนาจต่อรอง	- ไม่มีอำนาจต่อรองกับหน่วยงาน แต่มีอิทธิพลต่อเด็กๆผู้ปกครอง เพื่อร่วมงาน
4. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ	- ไม่เป็นสมาชิกของกลุ่มในชุมชน เพราะคิดว่าตนเองยังอายุน้อย และไม่ได้สร้างกลุ่มอะไรในชุมชน แต่สนับสนุนให้ครอบครัว
5. การวิเคราะห์วงจรความทุกข์ยาก	- ความทุกข์ยากของเธอมานจากเห็นปัญหาเสพติดในชุมชน เกิดจากปัญหาครอบครัว พ่อแม่ไม่มีเวลาอบรมสั่งสอน

กรณีศึกษาที่ 7 อำเภอสะเดา (รุ่น)

ประเด็นเพิ่มเติม	สรุปผลกรณีศึกษา
1. ประเมินตนเอง	
1.1 สถานภาพ	- เขาทำสวนยาง เลี้ยงสัตว์อาชีพเสริม งานครูสอนศาสนาเป็นงานประจำสอนทุกวัน มีรายได้ไม่เพียงพอ เป็นประชาชนธรรมดา คนหนึ่งเป็นมิตรกับผู้ทำงานให้สังคม และขัดแย้งกับผู้นำที่ไม่รับผิดชอบต่อหน้าที่
1.2 ความหมายของชีวิต	- เขาต้องการให้มีชีวิตอยู่ดีกินดี ไม่มีปัญหาในชีวิต ทำชีวิตให้มีคุณค่าโดยจริงจังและจริงต่อการดำเนินชีวิต
1.3 ความหวังของชีวิต	- สิ่งที่ดีในปัจจุบัน อยากให้ดีขึ้นในอนาคต ไม่คิดจะเลิกการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน เพราะทำด้วยใจรักต้องการพัฒนาชุมชน สังคมให้ดีขึ้น
1.4 อิทธิพลต่อบุคคลอื่นๆ	- คงมีอยู่บ้างไม่มากนัก เพราะเป็นคนมาจากจังหวัดอื่น เพื่อคนในชุมชนแล้วคงจะร่วมชีวิตและต่อสู้กับพวกเขาต่อไป
2. การวิเคราะห์ความยากลำบาก	- พุดและทำไม่ได้ตั้งใจนัก ขาดความร่วมมือ เมื่อเสนอโครงการไปแต่ไม่ได้รับการตอบสนอง สวัสดิการที่ได้รับเป็นเงินเดือนละ 700 บาท รัฐไม่ได้ทำอะไรและหน่วยงานเอกชนมาให้เพียงเล็กน้อย
3. ความรู้สึกต่อตนเองในอำนาจต่อรอง	- พอจะมีอำนาจต่อรองบ้าง เพราะการได้รับเกียรติ ส่วนความรู้สึกในการต่อสู้นั้นมี แต่ไม่ได้รับการตอบรับขาดการดูแลจากทางราชการ และไม่มีสวัสดิการใดๆเลย
4. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ	- มีความสัมพันธ์กับกลไกของรัฐในชุมชน โดยเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนทุกอย่าง เพื่อจะได้ปรับปรุงและพัฒนาชุมชน มีการสร้างกลุ่มไม่เป็นทางการในการจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชน เช่น โครงการกลุ่มชุมชนหมู่บ้าน มีกิจกรรมอบรมวัยรุ่นป้องกันยาเสพติด
5. การวิเคราะห์วงจรความทุกข์ยาก	- เกิดจากปัญหายาเสพติดในชุมชน พื้นฐานจากสถาบันครอบครัวไม่เข้มแข็ง และไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่างทั้งรัฐและเอกชน จึงยากต่อการแก้ปัญหา

กรณีศึกษาที่ 8 อำเภอ สะเดา (นายสันต์)

ประเด็นเพิ่มเติม	สรุปผลกรณีศึกษา
1. การประเมินตนเอง	
1.1 สถานภาพ	- เขาทำสวนยางเป็นงานประจำ ส่วนการสอนศาสนาเป็นงานเสริม มีฐานะการเงินยากจน ไม่เพียงพอค่าใช้จ่าย รายได้เดือนละ 1,000 บาท เป็นพลเมืองชั้น 1 ได้รับการยอมรับจากชุมชน ไม่มีศัตรู
1.2 ความหมายของชีวิต	- ชีวิต คือ การอยู่อย่างมีความสุขทั้งกายและใจ มีงานทำอย่างเช่น ได้เป็นอาจารย์ เขาให้ความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตคือ การได้ละหมาดวันละ 5 เวลา
1.3 ความหวังของชีวิต	- ความหวังในอนาคต อยากเป็นครูสอนเด็ก ต้องการอยู่อย่างนี้ตลอดไป เพราะถึงแม้ไม่ค่อยได้รับค่าตอบแทนเท่าที่ควร แต่มีความภูมิใจที่สามารถทำให้เด็กในชุมชนมีความรู้
1.4 อิทธิพลต่อบุคคลอื่นๆ	- เป็นที่ปรึกษาของเด็กๆ การให้คำตักเตือนแก่พวกเขา และได้รับการเชื่อฟัง โดยการปฏิบัติตามที่สั่งสอน
2. การวิเคราะห์ความยากลำบาก	- ชีวิตการทำงาน การสอนหนังสือที่ไม่มีการตอบแทน รัฐไม่เคยให้อะไรเลย จะมี เอกชนที่ช่วยเหลือบางครั้งบางคราว
3. ความรู้สึกต่อตนเองในอำนาจต่อรอง	- รู้สึกไม่ค่อยมีอำนาจต่อรองใดๆกับรัฐ เพราะไม่มีพลังอะไรจะไปต่อรอง
4. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ	- ไม่ค่อยมีความสัมพันธ์กับกลไกของรัฐ ทั้งระดับท้องถิ่นระดับประเทศ เพราะรัฐไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนศาสนา จึงไม่มีการสร้างกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองกับรัฐ
5. การวิเคราะห์วงจรความทุกข์ยาก	- เกิดจากปัญหาที่รัฐ ไม่ให้การสนับสนุนเรื่องเงินทุน ดังนั้นความทุกข์ยากจะไม่สิ้นสุด ถ้ารัฐยังไม่ให้การสนับสนุนและความสำคัญของการสอนศาสนา ฉะนั้นการจะหลุดพ้นจากความทุกข์ยากนั้น รัฐจะต้องลงมาช่วยเหลือและสนับสนุนอย่างจริงจัง

กรณีศึกษาที่ 9 อำเภอ จะนะ (นางสาวณี)

ประเด็นเพิ่มเติม	สรุปผลกรณีศึกษา
1. ประเมินตนเอง	
1.1 สถานภาพ	- ลูกจ้างชั่วคราวเป็นครูสอนศาสนาที่โรงเรียนราษฎร์ รายได้เดือนละ 1,300 บาทและสอนศาสนาที่มัสยิด เสาร- อาทิตย์ เพิ่มวันละ 100 บาท ได้รับการยอมรับเท่าเทียมกับผู้ที่นับถือศาสนาอื่น
1.2 ความหมายของชีวิต	- ต้องการงานเพื่อส่วนรวม เพื่อศาสนา มีประโยชน์ต่อสังคม ไม่อยากเป็นผู้ไร้ค่า ทำงานสอนให้ดีที่สุด ดำเนินชีวิตตามรูปแบบของศาสนา มีคุณภาพ จรรยาบรรณ
1.3 ความหวังของชีวิต	- ทำงานเป็นครูสอนศาสนาต่อไป และทำให้ดีที่สุด ไม่อยากจะเลิกงานสอนนี้ เพราะชอบมากและเป็นงานของศาสนา เพราะชีวิตต้องการทำงานเพื่อศาสนา
1.4 อิทธิพลต่อบุคคลอื่นๆ	- มีอิทธิพลต่อนักเรียน เพื่อนร่วมงาน สมาชิกในครอบครัว เพราะคนเหล่านี้มักจะมาขอคำปรึกษาแนะนำจากตัวเองเสมอ
2. การวิเคราะห์ความยากลำบาก	- สิ่งที่ได้ทำไปไม่มีการยอมรับจากอีกฝ่ายหนึ่ง คือการทำให้ผู้อื่นและนักเรียนเป็นคนดี ซึ่งมีการปฏิบัติตาม ไม่เคารพซึ่งกันและกัน ไม่เข้าใจกัน สวัสดิการต่างๆ ไม่มีสวัสดิการเลย
3. การรู้สึกต่อตนเองในอำนาจต่อรอง	- ไม่มีอำนาจต่อรอง เพราะยังไม่มีอะไรจะมาต่อรอง ถ้าจะขอความช่วยเหลือ จะขอจากหน่วยงานที่รับฟังและให้ความช่วยเหลือได้
4. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ	- ไม่มีความสัมพันธ์กับกลไกรัฐในชุมชน จึงไม่มีการเข้าร่วมกับกลุ่มอื่นๆ ในชุมชน
5. การวิเคราะห์วงจรความทุกข์ยาก	- การศึกษายังน้อย วิธีการสอนไม่ได้รับการยอมรับและเข้าใจชัดเจนพอ ไม่ได้รับการพัฒนาศึกษา ไม่มีทุนเรียนต่อ การสอนประสิทธิภาพต่ำ การหลุดพ้นความทุกข์ยากได้โดยสนับสนุนทุนการศึกษา

กรณีศึกษาที่ 10 อำเภอจะนะ (เดือน)

ประเด็นเพิ่มเติม	สรุปผลกรณีศึกษา
1. การประเมินตนเอง	
1.1 สถานภาพ	- ครูสอนศาสนาที่มีรายได้เดือนละ 700 บาท และสอนศาสนาอ่านคัมภีร์ตอนกลางคืน โดยสอนฟรี เป็นคนจนคนหนึ่ง แต่ได้รับการนับถือจากคนในชุมชนและหน่วยงานราชการ
1.2 ความหมายของชีวิต	- ชีวิตมีคุณค่า น่าจะมีความเป็นอยู่ที่ดีกว่านี้ ต้องการมีการดำเนินชีวิตที่ดี มีการละหมาดเป็นประจำและอยากเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กรุ่นหลังและคนอื่นต่อไป
1.3 ความหวังของชีวิต	- หวังว่าในอนาคตวันข้างหน้าจะดีขึ้น คิดว่าจะทำอาชีพนี้ต่อไป เพราะทำแล้วมีความสุขและมีใจรักกับอาชีพนี้
1.4 อิทธิพลต่อบุคคลอื่นๆ	- ได้รับการยอมรับจากเด็ก ชาวบ้าน ครอบครัวและเครือญาติ เธอจึงมีชีวิตเพื่อคนเหล่านั้น
2. การวิเคราะห์ความยากลำบาก	- ต้องรับผิดชอบการสอนหลายชั้นเรียนในเวลาเดียวกันเพราะมีครูสอนอยู่น้อย
3. ความรู้สึกต่อตนเองในอำนาจต่อรอง	- รู้สึกว่าไม่มีอำนาจต่อรอง เพราะมีหน้าที่สอนอย่างเดียว สิ่งที่สิ่งทีสะท้อนให้เห็นว่าไม่มีอำนาจต่อรองจากการที่ไม่กล้าสู้กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อเดือดร้อนจะได้รับความช่วยเหลือจาก พ่อแม่ของนักเรียน แม้เรื่องการเงินก็ตาม
4. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ	- ไม่มีความสัมพันธ์กับกลไกรัฐในชุมชน เธอรู้สึกเฉยๆกับกลไกระดับท้องถิ่นและระดับชาติ
5. การวิเคราะห์วงจรความทุกข์	- ความทุกข์ยากเกิดจากความยากจน เพราะว่าการศึกษาน้อย คิดว่าจะไม่หลุดพ้นจากความยากจนนี้

กรณีศึกษาที่ 11 อำเภอจะนะ (นายดุลย์)

ประเด็นเพิ่มเติม	สรุปผลกรณีศึกษา
1. การประเมินตนเอง	
1.1 สถานภาพ	- เป็นครูสอนโรงเรียนศาสนาประจำวันจันทร์ถึงวันศุกร์และสอนประจำมัสยิด วันเสาร์และอาทิตย์ ถือว่าตนเป็นพลเมืองชั้น 1 ได้รับการยอมรับจากชุมชนและหน่วยงานรัฐบาล
1.2 ความหมายของชีวิต	- ชีวิตทุกชีวิตมีค่ามาก ขึ้นอยู่กับการให้ค่าของตนเอง โดยมีรูปแบบการดำเนินชีวิตเป็นแบบเรียบง่าย จึงต้องมีความรับผิดชอบในงานที่ทำ และต้องเป็นผู้นำและผู้ตามได้
1.3 ความหวังของชีวิต	- อยากสอนเด็กๆ ไปนานๆ เพราะเป็นงานที่สนุกและได้ประสบการณ์หลายๆอย่างในการดำเนินชีวิตต่อไปข้างหน้า
1.4 อิทธิพลต่อบุคคลอื่นๆ	- มีอิทธิพลต่อเพื่อน สามารถชักชวนเพื่อนได้
2. การวิเคราะห์ความลำบาก	- การอดทนกับความอดยาก เพราะมีรายได้น้อย ทั้งโรงเรียนและมัสยิดไม่มีสวัสดิการใดๆ รัฐบาลประกันสุขภาพถ้วนหน้าและไม่มีองค์กรเอกชนใดเข้ามาช่วยเหลือ
3. ความรู้สึกต่อตนเองในอำนาจต่อรอง	- ไม่มีความรู้สึกในอำนาจต่อรอง เพราะขาดองค์ประกอบหลายด้าน และไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือจากใครเลย ในทุกเรื่อง และทุกเรื่องจะมีหัวหน้าจัดการให้หมด
4. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ	- ไม่เข้าไปมีความสัมพันธ์กับกลไกรัฐในชุมชนเลย เห็นว่ากลไกระดับชุมชนและระดับประเทศดีทุกอย่าง แต่ที่ไม่ดีเกิดจากคนที่เข้ามาทำงานในตรงนั้น มาทำลายกลไกรัฐ ขาดความรับผิดชอบ ขาดความสามัคคี หวังเข้ามาทำประโยชน์ให้ตนเอง
5. วิเคราะห์วงจรความทุกข์ยาก	- เกิดจากการศึกษาสามัญน้อย ไม่เห็นความสำคัญของการสอนศาสนา จึงมีรายได้น้อย ทำให้มีชีวิตอยู่อย่างลำบาก แต่อดทนกับความทุกข์ยากนั้นได้

กรณีศึกษาที่ 12 อำเภอจะนะ (นางสาว สา)

ประเด็นเพิ่มเติม	สรุปผลกรณีศึกษา
1. การประเมินตนเอง	
1.1 สถานภาพ	- เป็นครูสอนศาสนาประจำมัสยิด ได้รับการยอมรับจากชุมชน
1.2 ความหมายของชีวิต	- ชีวิตต้องมีความหวัง คิดว่าชีวิตจะต้องดีกว่านี้ใช้ชีวิตเรียบง่าย การสอนศาสนาเป็นชีวิตอย่างมีคุณค่า
1.3 ความหวังของชีวิต	- ในอนาคตจะสอนศาสนาต่อไป และจะไม่ยุติชีวิตแบบนี้
1.4 อิทธิพลต่อบุคคลอื่นๆ	- มีความสามารถจะดักเตือนเด็กที่สอนและลูกหลานเสมอ
2. การวิเคราะห์ความยากลำบาก	- การมีหนี้สิน เพราะต้องดูแลผู้ป่วยสูงอายุในครอบครัว 2 คน
3. ความรู้สึกต่อตนเองในอำนาจต่อรอง	- ไม่คิดว่ามีอำนาจต่อรองใครได้ ไม่มีสวัสดิการใดๆนอกจากรัฐมีบัตร 30 บาทรักษาทุกโรค มักได้รับความช่วยเหลือจากเด็กนักเรียนและเพื่อนบ้าน
4. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ	- ไม่มีความสัมพันธ์กับกลไกรัฐ ในชุมชน เธอรู้สึกไม่สนใจกับกลไกรัฐทุกระดับ ไม่เคยมีการสร้างกลุ่มใดๆในชุมชน
5. การวิเคราะห์วงจรความทุกข์ยาก	- ความยากจน รายได้น้อย มีภาระมาก เป็นหนี้สิน

กรณีศึกษาที่ 13 นายแว (ครูปอเนาะ อำเภอจะนะ)

ประเด็นเพิ่มเติม	สรุปผลกรณีศึกษา
1. ประเมินตนเอง	
1.1 สถานภาพ	- เป็นครูสอนศาสนาหลายแห่งทั้งที่ปอเนาะที่บ้าน ที่มัสยิด และที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา โดยไม่คิดค่าตอบแทน มีรายได้จากสวณยางเดือนละประมาณ 5,000 บาท และการบริจาคของผู้เรียนเพียงเล็กน้อย (ประมาณ 1,000 บ) เขามองตนเองเป็นประชาชนคนหนึ่ง เป็นมิตรกับทุกคน
1.2 ความหมายของชีวิต	- เขาภูมิใจในการทำงานให้กับสังคม ในด้านให้วิชาความรู้ทางศาสนา โดยไม่มีค่าตอบแทนซึ่งทำให้เขารู้สึกชีวิตมีคุณค่าและมีความสำคัญสำหรับพระเจ้า
1.3 ความหวังของชีวิต	- เขาหวังจะสอนศาสนาไปจนตาย เพราะเป็นหน้าที่ของผู้รู้ศาสนาที่จำเป็นต้องถ่ายทอดความรู้ให้ผู้ที่ไม่รู้ โดยหวังผลความดีจากพระเจ้า
1.4 อิทธิพลต่อบุคคลอื่นๆ	- เขามีอิทธิพลต่อชุมชนมาก เคยได้รับเลือกเป็นอิหม่าม และได้รับเลือกอีกหลายครั้งแต่ได้ปฏิเสธไปหลายครั้ง เพราะภาระหน้าที่สอนมีมากเขาจึงมีอิทธิพลต่อครอบครัวและทุกคนในชุมชน
2. วิเคราะห์ตามความยากลำบาก	- เขาไม่คิดว่าการมีภาระการสอนหลายที่หลายแห่งเป็นความยากลำบาก แม้งานจะหนักเขาก็อดทนได้ เขาไม่มีสวัสดิการใดๆจากรัฐนอกจากได้รับ สะดากะห์ (บริจาค) จากลูกศิษย์และผู้มาเรียนเท่านั้น
3. ความรู้สึกต่อตนเองในอำนาจต่อรอง	- ไม่รู้สึกว่าจะต้องมีอำนาจต่อรอง ไม่รู้ต่อรองเรื่องอะไรและไม่รู้สึกว่าขาดอำนาจต่อรอง เพราะเขาไม่ได้หวังผลตอบแทนจากใคร เขาขอความช่วยเหลือจากพระเจ้าและขอได้ทุกเรื่อง
4. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ	- เขาเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและศาสนากับหน่วยงานทั้งของรัฐ เอกชนและชุมชนเสมอ เขารู้สึกว่ารัฐพยายามพัฒนากลไกของรัฐทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เขายังไม่คิดสร้างกลุ่มแต่ถ้าเขาจะสร้างกลุ่มก็เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง
5. วิเคราะห์วงจรความทุกข์ยาก	- ความทุกข์ยากของเขาเกิดจากการทำงานสอนหลายๆแห่ง แต่ไม่มีค่าตอบแทน ซึ่งเขาต้องมีค่าใช้จ่าย น่าจะเป็นความยากลำบากอยู่บ้างหากมีเงิน สวัสดิการจากรัฐบ้างก็จะช่วยบรรเทาความเดือดร้อนได้บ้าง

กรณีศึกษาที่ 14 หะยีหมัด (ครูปอเนาะ อำเภอหาดใหญ่)

ประเด็นเพิ่มเติม	สรุปผลการศึกษา
1. ประเมินตนเอง	
1.1 สถานภาพ	- เป็นโต๊ะครูสอนศาสนา เป็นเจ้าของปอเนาะ ไม่มีค่าตอบแทน มีรายได้จากสวนยางของตนเอง อยู่แบบพอเพียง ไม่มีศัตรู โต๊ะครูเป็นที่เคารพของชาวบ้าน
1.2 ความหมายของชีวิต	- ทำหน้าที่ในฐานะผู้เผยแพร่วิชาการอิสลาม จากการถูกกำหนดมาจากพระเจ้าในบทบาทของผู้รู้เรื่องอิสลามมากกว่าผู้อื่นก็ต้องสอนตลอดไป
1.3 ความหวังของชีวิต	- มีความหวังจะสอนศาสนาจนสิ้นชีวิต เพื่อให้ผู้ไม่รู้ในชุมชนได้มีความรู้ ตามคำสั่งของพระเจ้า
1.4 อิทธิพลต่อบุคคลอื่น	- มีอิทธิพลต่อชาวบ้าน ในคนรุ่นผู้ใหญ่และผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ให้การยกย่องและยอมรับท่านเป็นผู้รู้ทางศาสนา สำหรับเยาวชนรุ่นใหม่ ไม่สนใจมาเรียนปอเนาะ คงไปเรียนตามมัสยิดและตามบ้านกัน โต๊ะครูมีชีวิตอยู่เพื่อทำภารกิจต่อพระเจ้าโดยการสอนศาสนาไปจนวาระสุดท้ายของชีวิต
2. วิเคราะห์ความยากลำบาก	- ความยากลำบากของโต๊ะครูคือการรักษาไว้ของระบบการศึกษาแบบปอเนาะตลอดไป ซึ่งโต๊ะครูมองว่าเกินกำลังของตนเอง เนื่องจากการพัฒนาของเทคโนโลยี เยาวชนรุ่นใหม่จึงหันไปสนใจระบบที่ทันสมัยกว่า โต๊ะครูไม่มี สวัสดิการอะไรจากรัฐ นอกจากท่านได้รับบัตรสวัสดิการสุขภาพจากสาธารณสุข-สุขชุมชน
3. ความรู้สึกต่อตนเองในเรื่องอำนาจต่อรอง	- ไม่คิดว่าตนเองมีอิทธิพลต่อรอง ไม่เคยต่อรองเรื่องอะไร ต้องการเป็นโต๊ะครูเสียๆได้รับความช่วยเหลือจากลูกหลานในครอบครัวทุกเรื่อง
4. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ	- มีความสัมพันธ์กับกลไกรัฐ โดยการช่วยประชาสัมพันธ์โครงการที่รัฐขอความร่วมมือมากับชาวบ้านในชุมชน ไม่เคยมีความต่อรองเพราะยังไม่มีเรื่อง ต่อรอง
5. วิเคราะห์วงจรความทุกข์ยาก	- มองความทุกข์ยากของสังคมมากกว่าของตนเอง มีความทุกข์มากหากมีคนมาเรียนศาสนาน้อย คนรุ่นใหม่เริ่มให้ความสำคัญต่อการเรียนศาสนาน้อยลง เขาจะฟื้นความทุกข์ยากได้หากมีคนมาเรียนศาสนามากขึ้น ถ้ารัฐให้การสนับสนุนอย่างถูกต้องโดยจัดสวัสดิการที่ตอบสนองความต้องการ เช่นค่าเบี้ยเลี้ยงผู้สูง-อายุ เป็นต้น

กรณีศึกษาที่ 15 นายอะหมัด (ครูปอนาะ อำเภोजะนะ)

ประเด็นเพิ่มเติม	สรุปผลการศึกษา
1. ประเมินตนเอง	
1.1 สถานภาพ	- เป็นโต๊ะครูสอนตำราทางศาสนาแก่เด็กปอนาะและชาวบ้าน ไม่รับค่าตอบแทน เป็นคนไทยธรรมดาคนหนึ่ง ได้รับการเคารพนับถือจากชาวบ้านทุกคน
1.2 ความหมายของชีวิต	- ภูมิใจในฐานะเป็นโต๊ะครูที่มีภาระหน้าที่สอนศาสนา โดยหวังการตอบแทนจากพระเจ้า
1.3 ความหวังของชีวิต	- หวังจะสอนศาสนาตลอดไป ไม่คิดจะเลิกสอนเพราะเป็นหน้าที่ในฐานะ ผู้มีความรู้ต้องสอนผู้ไม่รู้ในชุมชนที่อาศัยอยู่
1.4 อิทธิพลต่อบุคคลอื่นๆ	- มีอิทธิพลต่อครอบครัว ชาวบ้าน ชุมชนตนเองและชุมชนใกล้เคียง ได้รับการยอมรับในการตอบปัญหาทางศาสนา
2. การวิเคราะห์ความยากลำบาก	- โต๊ะครูไม่รู้สึกรับเป็นการยากลำบาก แม้ไม่มีรายได้จากการสอนเลย ความยากลำบากจะเกิดได้ถ้าขาดความอดทน โต๊ะครูมีความอดทนกับความยากลำบากได้ รัฐมีสวัสดิการเรื่องสุขภาพแต่ไม่เคยไปรบกวน ฟังตนเอง ส่วน สวัสดิการอื่นจากรัฐไม่เคยได้รับเลย จะมีบ้างจากการบริจาคของคนใน
3. ความรู้สึกต่อตนเองในเรื่องอำนาจต่อรอง	ชุมชน - ไม่มีอำนาจต่อรอง ไม่เคยเรียกร้องอะไรจากรัฐ เป็นครูสอนศาสนามีความตระหนักในการเสียสละ ได้รับความช่วยเหลือจากลูกศิษย์และชาวบ้าน
4. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ	- ไม่มีความสัมพันธ์กับกลไกรัฐ รัฐไม่ให้ความสนใจกับครูสอนศาสนา เขาไม่เคยสร้างกลุ่มต่อรอง
5. วิเคราะห์วงจรความทุกข์ยาก	- ปัญหาสุขภาพจากความชรา สอนได้น้อยลง มีลูกช่วยสอนแทน

กรณีศึกษาที่ 16 หะยียะโกบ (ครูปอนาะ อำเภอสะเดา)

ประเด็นเพิ่มเติม	สรุปผลกรณีศึกษา
1. ประเมินตนเอง	
1.1 สถานภาพ	- เป็นครูสอนศาสนาในปอนาะ และเป็นเจ้าของปอนาะ ไม่คิดค่าตอบแทน มีรายได้จากสวณยาง ท่านคิดว่าเป็นคนไทยธรรมดาคนหนึ่ง และเป็นมิตรกับทุกคน
1.2 ความหมายของชีวิต	- การสอนศาสนาในทัศนะของอิสลามนั้นเป็นภารกิจที่ประเสริฐ การทุ่มเทการสอนเพื่อพระเจ้า
1.3 ความหวังของชีวิต	- ความมุ่งหวังในอนาคตว่า การสอนศาสนาอิสลามเป็นหน้าที่จำเป็นของผู้มีความรู้ โดยจะสอนตลอดไป จนกว่าจะสอนไม่ไหว ไต่ครูหวังผลตอบแทนจากพระเจ้า
1.4 อิทธิพลต่อบุคคลอื่นๆ	- มีอิทธิพลต่อนักเรียน และทุกคนในปอนาะ ทุกคนมีความเชื่อมั่น รับฟังคำสั่งสอน และปฏิบัติตามเคร่งครัด นอกจากนั้นยังมีอิทธิพลต่อชุมชนมาก และอุทิศตน สอนคนในชุมชนด้วย
2. วิเคราะห์ความยากลำบาก	- ลำบากเรื่องการสื่อสารกับบิดา มารดาเด็ก ให้เห็นความสำคัญของการศึกษาศาสนาหรือฝ่ายราชการ เพื่อให้เข้าใจสถานภาพของปอนาะ ครูปอนาะไม่มีสวัสดิการจากรัฐ นอกจากสวัสดิการสุขภาพ เช่น ประชาชนทั่วไป และไม่ได้มีสวัสดิการอื่นจากหน่วยงานเอกชน
3. ความรู้สึกต่อตนเองในเรื่องอำนาจต่อรอง	- ไม่เคยนึกที่จะต่อรองใดๆกับรัฐ แม้ว่าจะสามารถทำได้ เพราะเรื่องศาสนาเป็นเรื่องของจิตใจ ไต่ครูมักจะได้รับความช่วยเหลือจากลูกศิษย์และชาวบ้านเรื่องสิ่งของเครื่องใช้
4. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ	- เป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน ดังนั้น ฝ่ายการเมือง ข้าราชการจะมาขอร่วมมือ เพื่อให้เกิดการยอมรับ นอกจากนั้นไม่ได้สร้างกลุ่มเพื่อต่อรองกับรัฐ
5. วิเคราะห์วงจรความทุกข์ยาก	- มีความขัดสนด้านทรัพย์สิน แต่ก็ไม่กังวลมากนัก เพราะถูกผิดให้ออดทน และยอมรับความทุกข์ทุกรูปแบบ การหลุดพ้นจากความทุกข์ยากได้คือ ออดทนและขอบคุณพระเจ้า

ภาคผนวก ง.

กรณีศึกษาที่เสนอผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่ 4 คน

1. ผู้ทรงคุณวุฒิจากจังหวัดสงขลา

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ นายอาซิส พิทักษ์คุมพล อายุ 55 ปี
 สถานที่เกิด ที่ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา
 สถานภาพสมรส แต่งงานแล้ว มีบุตร 5 คน บุตรชาย 3 คน บุตรสาว 2 คน
 การศึกษาทางสามัญ จบชั้นประถมที่ 4
 การศึกษาทางศาสนา เริ่มการศึกษาศาสนาที่ปอเนาะครูยี่มด ที่อำเภอจะนะประมาณ 10 ปี ไปศึกษาต่อที่ปอเนาะดุขง (ปอเนาะเบาบอเยนห์) ที่จังหวัดปัตตานี 2 ปี เมื่อจบการศึกษาทางศาสนา ได้กลับมาสอนศาสนาที่มัสยิดและที่บ้าน พร้อมๆ กับประกอบอาชีพทางการประมง นอกจากนั้นท่านเป็นผู้สนใจศึกษาด้วยตนเองสนใจอ่านหนังสือวิชาการ และวารสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับปรัชญา กฎหมาย และสังคมศาสตร์ และเขียนบทความลงหนังสือพิมพ์ วารสารต่างๆ เมื่ออายุประมาณ 30 ปี ครูเลาะห์หนองธง จังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นคนที่ท่านเคารพนับถือมาก ได้แนะนำให้ทำงานอิสลาม เพื่อสังคมให้มากกว่าที่เป็นอยู่ โดยเริ่มบรรยายศาสนาแก่สังคม รวมทั้งบรรยายที่สถาบันการศึกษา 8 สถาบัน ในจังหวัดสงขลา จนกระทั่งปี พ.ศ. 2522 ได้รับเชิญให้ไปบรรยายในกรุงเทพฯ ท่านไปประกอบพิธี ฮัจญ์ครั้งแรกเมื่ออายุ 30 ปี ขณะนี้ท่านยังสอนศาสนาสัปดาห์ละครั้งที่มีมัสยิดศะบารุลอิสลาม (ควนสันติ)

ประวัติการทำงาน

- ปี 2524 คณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทย รับผิดชอบฝ่ายวิชาการ
- ปี 2525 เป็นประธานคณะกรรมการจังหวัดสงขลา
- ปี 2528 เป็นที่ปรึกษาของ ศอ.บต.
- ปี 2539-2543 เป็นวุฒิสมาชิก (สว.)

ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง

- รองประธานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย
- ประธานคณะกรรมการอิสลามจังหวัดสงขลา
- ที่ปรึกษา ศอ.บต. (ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้)

ชีวิตในอนาคต : มีแนวคิดจะทำงานด้านศาสนา และด้านสังคมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา

ผู้ทรงคุณวุฒิมองภาพรวมต่อครูสอนศาสนาอิสลาม อื่นๆ ตามประเด็นเพิ่มเติมของการวิจัย

1. การประเมินตนเองของครูสอนศาสนาอิสลามอื่นๆ

- 1) สถานภาพ ครูสอนศาสนาอิสลามเป็นบุคคลที่สำคัญ และเป็นผู้นำพัฒนาด้านจิตใจ และเป็นนักพัฒนาสังคม เขาเป็นผู้มีบทบาท ด้านศาสนาและสังคม เป็นที่เคารพนับถือของคนทั่วไปในชุมชน
- 2) ความหมายของชีวิต ได้ะครูส่วนใหญ่มองว่า การสืบทอดศาสนาเป็นหลักสำคัญต่อชีวิตมนุษย์

โดยเฉพาะมุสลิมจะต้องดำรงชีวิตที่มีคุณค่าในสังคม มีคำสอนของศาสนาอิสลามเป็นแนวทางยึดมั่นในการดำเนินชีวิต

3) ความหวังของชีวิต ครูสอนศาสนาจะทำงานเพื่ออิสลามทั้งในระดับรากหญ้า ด้วยการสอนประจำ

มัสยิดในตอนเย็นหรือวันเสาร์-อาทิตย์ ในระดับท้องถิ่นมีครูสอนเป็นผู้อบรมสั่งสอนศาสนา ในระดับสูงขึ้น โดยคาดว่าจะในการพัฒนาสังคมมุสลิม และมุ่งมั่นในการสอนศาสนาให้คนในชุมชนตลอดไป

4) อิทธิพลที่มีต่อบุคคลอื่นๆ ครูสอนศาสนา นับว่าเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่นมากพอสมควร ทั้งนี้เพราะบทบาทของท่านในฐานะผู้นำศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นผู้นำของสังคมมุสลิม ท่านเหล่านี้เป็นที่เคารพนับถือของลูกศิษย์ ในขณะเดียวกันเป็นที่นับถือชิงพ้อแม่ลูกศิษย์และคนทั่วไปในชุมชน ซึ่งมีอิทธิพลต่อมุสลิมในชุมชนและสังคมที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นท่านเหล่านั้นจะมีชีวิตที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

2. วิเคราะห์ความยากลำบากที่เผชิญอยู่

ครูสอนศาสนาตามมัสยิดมีรายได้น้อย เพราะผู้ปกครองส่วนใหญ่ยากจน รายได้นั้นขึ้นอยู่กับพื้นที่ตั้งของมัสยิด รายได้ประมาณ 700-1500 บาทต่อเดือน เช่นในอำเภอหาดใหญ่ ครูมัสยิดจะได้เดือนละ 1500 บาท เพราะเป็นเขตเมือง ถ้าเป็นพื้นที่ชนบทก็จะมีรายได้น้อยกว่า เช่น อำเภอจะนะ ครูมัสยิดได้เดือนละ 700-800 บาท สำหรับครูสอนนั้น ไม่คิดค่าตอบแทนในการสอน เพราะเป็นภาระหน้าที่ของผู้ ครูสอนจะได้รับความช่วยเหลือจากชุมชนในรูปแบบของชะกาต และการบริจาค แต่ถ้าพอใช้จะไม่ยอมรับชะกาตและการบริจาค่นั้น ดังนั้น ครูสอนศาสนาส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน แต่ก็ไม่เคยออกปากขอจากผู้ใด นอกจากชุมชนเป็นผู้ตอบคอยดูแลและจัดการระดมทุนช่วยเหลือตามความจำเป็น สำหรับรัฐไม่มีสวัสดิการให้นอกจากสวัสดิการสุขภาพถ้วนหน้า 30 บาท รักษาทุกโรค ซึ่งจะใช้เมื่อจำเป็นเท่านั้น มีองค์กรเอกชนเข้ามามีบทบาทในการจัดสวัสดิการให้ ครูสอนศาสนาเหล่านี้ เช่น สมาคม มุลนิธ ฆรรรมยุมมุสลิมในท้องถิ่นเข้ามาจัดทุนเพื่อเป็นเงินเดือนให้กับครู เหล่านี้

3. ความรู้สึกต่อตนเองในเรื่องอำนาจต่อรอง

ครูสอนศาสนาส่วนใหญ่ ไม่รู้สึกว่าต้องมีอำนาจต่อรอง เพราะไม่รู้จะไปต่อรองเรื่องอะไร เพราะการสอนเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำ สิ่งที่สะท้อนของการไม่มีอำนาจต่อรอง โดยการมาปรึกษาหารือและระบายความรู้สึกกับคณะกรรมการจังหวัดที่รู้จักหรือเพื่อนฝูง แต่ไม่ได้มีการดำเนินการ ครูเหล่านี้จะได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรในชุมชน ในเรื่องเงินเดือน ทุนการศึกษาลูก ค่าใช้จ่ายไม่พอ เป็นต้น

4. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

ครูสอนตามมัสยิดจะมีความสัมพันธ์กับกลไกรัฐในชุมชน โดยการเข้าร่วมกิจกรรมของท้องถิ่น และการเป็นอาสาสมัครต่างๆ ให้นหน่วยงานของรัฐ สำหรับครูสอน ไม่ค่อยมีความสัมพันธ์กับกลไกรัฐ เพราะครูสอนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ และเจ้าหน้าที่ของรัฐมองว่า ครูเหล่านี้ไม่ได้ทำอะไรแก่สังคม ครูสอนศาสนาไม่เคยมีปัญหากับรัฐ แต่เขาจะมีการรวมกลุ่มกันเพื่อปฏิบัติศาสนกิจ หรือทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์กับสังคม

5. วิเคราะห์วงจรความทุกข์ยาก

ครูสอนศาสนาส่วนใหญ่ได้ทุ่มเทเวลาให้เพื่องานการสอน จึงไม่ค่อยได้ทำงานเสริมอย่างอื่น จึงมีรายได้ไม่แน่นอนหรือมีรายได้น้อย ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ได้รับการเอาใจใส่จากหน่วยงานของรัฐ ซึ่งเป็นความทุกข์ยากของครูสอนศาสนา แต่เขาเหล่านั้นจะไม่คิดว่าเป็นความลำบาก เพราะเป็นการกำหนดของพระเจ้า ซึ่งเขาต้อง

อดทนเพื่อหวังผลตอบแทนจากพระเจ้า ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ารัฐควรจะต้องดูแลเอาใจใส่เขามากขึ้น และจัดสวัสดิการให้ เช่น เบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ แก่ครูปอเนาะทุกแห่งและสวัสดิการสุขภาพ ให้ครอบคลุมถึงครอบครัวด้วย

2. ผู้ทรงคุณวุฒิจากอำเภอหาดใหญ่

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ	นาย เหม เหมมิน อายุ 53 ปี
ตำแหน่ง	กรรมการเลขานุการคณะกรรมการอิสลามจังหวัดสงขลา
สถานที่เกิด	หมู่ที่ 3 ตำบลปากพร อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา
ที่อยู่ปัจจุบัน	188/21 ถนนชักการ ตำบลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
สถานภาพครอบครัว	มีพี่น้อง 8 คน ผู้ชาย 7 คน ผู้หญิง 1 คน
สถานภาพสมรส	แต่งงานกับนางบุเต๊ะ เหมมิน มีบุตร 8 คน ผู้ชาย 3 คน ผู้หญิง 5 คน
การศึกษาสายสามัญ	จบเทียบเท่ามัธยมปีที่ 6
การศึกษาสายศาสนา	ระดับชานาอี และเรียนปอเนาะมาตลอด
ประกอบอาชีพ	(ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน) อดีต ค้าขาย---ร้านอาหาร ธุรกิจ---จัดสรรที่ดิน
	ประธานสหกรณ์เดินรถหาดใหญ่จำกัด ปี 2523-2524
	ปัจจุบัน ค้าขาย---ร้านอาหาร เกษตรกร---เลี้ยงกุ้งกุลาดำ

การทำงานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ด้านสังคม

- เลขานุการสมาคมมุสลิมหาดใหญ่ ปี 2526-2532
- อุปนายกสมาคมมุสลิมหาดใหญ่ ปี 2540-ปัจจุบัน

ด้านศาสนา

- กรรมการอิสลามประจำมัสยิดหมัดยามีนา ปี 2526-2530 ตำแหน่ง เลขานุการ
- กรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลาปี 2530-2542 ตำแหน่งเลขานุการ

- กรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา ปี 2542- ปัจจุบัน ตำแหน่งเลขานุการ

ประสบการณ์ชีวิต

- ผ่านการฝึกอบรมวิชาการบริหารสหกรณ์ (ณ สันติบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยหลายครั้ง)
- เป็นวิทยากรให้ความรู้เรื่องสหกรณ์แก่ผู้อื่นหลายครั้ง
- เคยได้รับรางวัลนักสหกรณ์ดีเด่นระดับจังหวัด 1 ครั้ง ระดับภาค 1 ครั้ง
- คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา
- ได้รับรางวัลพระราชทานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดดีเด่น 3 ครั้ง (ปี2535,2538และ2540)
- เป็นวิทยากรอบรมข้าราชการใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จัดโดยศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.)
- เป็นวิทยากรบรรยายในกิจกรรมต่างๆมากมาย
- ทัศนศึกษาดูงานทั้งในและต่างประเทศหลายครั้ง เช่น มาเลเซีย บรูไนดารุสซาลาม,สิงคโปร์ เป็นต้น

แนวคิดในการทำงาน

- พยายามนำประสบการณ์ชีวิตมาประยุกต์ใช้ในการประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

ผู้ทรงคุณวุฒิมองภาพรวมของครูสอนศาสนาอิสลามอื่นๆ ตามประเด็นเพิ่มเติม

1. การประเมินตนเองของครูสอนศาสนาอิสลามอื่นๆ

1) สถานภาพ เขาเป็นผู้สืบทอดคำสั่งสอน ของอัลลอฮ์ เป็นคนไทยธรรมดาคนหนึ่ง ครูสอนศาสนาได้รับการยกย่องจากชุมชนมาก ศัตรูของครูคือผู้มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ในสังคม เช่น ผู้ติดยาเสพติด ไม่ปฏิบัติศาสนกิจ ฯลฯ

2) ความหมายของชีวิต ครูสอนศาสนามีความมุ่งมั่นในการทำตามหน้าที่ เป็นผู้สอนศาสนาเนื่องจากศาสนาบัญญัติได้กำหนดให้ผู้จำเ็นต้องสอนผู้ไม่รู้ และมีความตั้งใจจริง ซึ่งเกิดจากความเสียสละ

3) ความหวังของชีวิต ท่านหวังว่าจะเป็นผู้สืบทอดและพัฒนาชุมชน สังคม ให้อยู่ในแนวทางของศาสนาเพื่อสังคมได้อยู่อย่างสันติสุข

4) อิทธิพลต่อบุคคลอื่นๆ ทั้งครูปอเนาะ และครูตาดีกา เป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากสังคม และเคารพยกย่องจากคนในชุมชน และให้ความไว้วางใจที่จะส่งบุตรหลานมาให้อบรมสั่งสอนผู้นำในชุมชน หากมีข้อพิพาทหรือปัญหาเกี่ยวกับศาสนา จะไปขอคำปรึกษาแนะนำจากครูสอนศาสนาเหล่านี้ ครูสอนศาสนาจึงเป็นที่เชื่อถือของชาวชุมชน

2. วิเคราะห์ความยากลำบากที่เขาเผชิญอยู่

ครูสอนศาสนาส่วนใหญ่ รู้สึกว่าสังคมทอดทิ้ง ไม่ค่อยเห็นความสำคัญ โดยเฉพาะสมัยนี้ยังมีความรู้สึกมากขึ้น แต่ส่วนใหญ่จะมีชีวิตที่ไม่ลำบาก สามารถอยู่ได้ แม้ไม่มีรายได้อย่างครูปอเนาะ หรือ มีรายได้เพียงเล็กน้อยของครูตาดีกา แต่ก็มีรายได้ทางอื่นๆ เข้ามาช่วย เช่น จากคนในครอบครัว อาชีพเสริม เช่นค้าขายเล็กน้อย ทำหัตถกรรมในครอบครัว รายได้ทั้งหมดเป็นรายได้ที่บริสุทธิ์ นอกจากนั้นก็มีรายได้จากการที่สังคมให้ความช่วยเหลือ

3. ความรู้สึกต่อตนเองในเรื่องอำนาจต่อรอง

ส่วนใหญ่ครูสอนศาสนาไม่สนใจการมีอำนาจต่อรอง เพราะพอใจกับวิถีชีวิตที่เรียบง่าย และสงบสุข การที่ไม่มีอำนาจต่อรอง เพราะตัวเองไม่ฝันที่จะสร้างอำนาจต่อรอง เขาไม่รู้สึกว่าขาดอำนาจต่อรอง และไม่คิดจะมีอำนาจต่อรองกับใคร เขาไม่คิดจะขอความช่วยเหลือจากใคร เพราะไม่คิดว่าตัวเองต้องพึ่งพาผู้ใด แต่ชาวบ้านจะคอยให้การดูแลท่านโดยท่านไม่ต้องขอความช่วยเหลือแต่ประการใด

4. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

ครูสอนศาสนาส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีความสัมพันธ์กับกลไกรัฐในท้องถิ่น เพราะคิดว่าจะน่าจะเป็นเรื่องของ คณะกรรมการมัสยิดหรือเป็นบทบาทหน้าที่ของนักการเมืองทุกระดับที่เข้าไปจัดการ และเขาเหล่านั้น ไม่มีการสร้างกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองกับรัฐเพราะไม่ได้หวังจะได้ประโยชน์จากรัฐ

5. การวิเคราะห์วงจรความทุกข์ยาก

การที่สังคมส่วนใหญ่ทอดทิ้ง ไม่เห็นความสำคัญ จึงไม่คิดจะพัฒนา ทำให้ครูสอนศาสนาที่เป็นบุคคลที่มีคุณค่าถูกกลืนและไม่นำมาเป็นประโยชน์ต่อสังคม เขาคิดว่าเขาจะหลุดพ้นความทุกข์ยากได้ หากสังคมเห็นคุณค่าและส่งบุตรหลานมาเรียนทางศาสนาให้มากขึ้น

3. ผู้ทรงคุณวุฒิจากอำเภอสะเตา

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ นายหะยี มานัม กาเหยม อายุ 85 ปี เกิดที่ ตำบลท่าโพธิ์

ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ หมู่ 1 ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา

แต่งงานตอนอายุ 22 ปี มีบุตร 5 คน ผู้ชาย 2 คน ผู้หญิง 3 คน

ประวัติการศึกษาและการสอน

การศึกษาสามัญ ไม่เคยเรียนหนังสือไทยเลย

การศึกษาศาสนา จบการศึกษาศาสนาจากประเทศซาอุดีอาระเบีย

เคยเป็นครูสอนศาสนาและอัล-กุรอานตามบ้าน 3 ปี และสอนอัล-กุรอานอยู่กับบ้านจนอายุ 55 ปี

จึงหยุดสอนไปทำงานค้าขาย และบริหารกิจการเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม

ประวัติการทำงาน

- กรรมการจังหวัดสงขลา เป็นเวลา 20 ปี
- เป็นอิมามมัสยิดท่าโพธิ์ เป็นเวลา 15 ปี
- สอนศาสนาในชุมชนนี้ ตั้งแต่อายุ 22 ปี รวมสอน 35 ปี

ประสบการณ์ชีวิตหลังจากเลิกสอนแล้ว

- เปิดโรงสืออยู่ 2 ปี
- ตั้งร้านสหกรณ์ 2 ปี
- เข้าหุ้นตั้งโรงยางไปขาย ทำได้เพียง 1 ½ ปี
- รีดนมวัวและนมควายประมาณ 1 ปี

- คำชาย

จากประสบการณ์ชีวิตของท่านได้ครุ ท่านไม่ประสบผลสำเร็จจากการทำอาชีพอื่นๆ

ผู้ทรงคุณวุฒิมองภาพรวมของครูสอนศาสนาอิสลามอื่นๆ ตามประเด็นเพิ่มเติม

1. การประเมินตนเองต่อครูสอนศาสนาอิสลามอื่นๆ

1) สถานภาพ ครูสอนศาสนาส่วนใหญ่ในชุมชนบ้านท่าโพธิ์ ทุกคนได้รับความเคารพ เป็นผู้ต้นตัวในการพัฒนางานที่เกี่ยวกับศาสนา ติดตามและประสานงานกับรัฐอย่างสม่ำเสมอ ชาวบ้านไว้วางใจส่งลูกหลานมาให้อบรมศาสนา

2) ความหมายของชีวิต ครูสอนศาสนาเป็นแบบแผนที่สำคัญต่อสังคมมุสลิม ดังนั้นชีวิตของครูสอนศาสนาต้องทำงานเพื่อพระเจ้าและปฏิบัติตามแบบของศาสนา

3) ความหวังในชีวิต ครูสอนศาสนาอิสลามส่วนใหญ่อยากเห็นเด็กๆ และเยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีศาสนา มีอาชีพ ไม่จำเป็นต้องกินเงินเดือนแต่ขยันขันแข็งทำมาหากิน เพราะปัจจัยนั้นอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงประทานมาที่ทำงานในหลายรูปแบบก็เพื่อต้องการให้สังคมดีขึ้นนั่นเอง และไม่คิดจะเลิกดำเนินชีวิตอยู่ในแนวทางนี้

4) อิทธิพลต่อบุคคลอื่นๆ ครูสอนศาสนาอิสลามส่วนใหญ่เป็นผู้อาวุโสที่คนเกือบทั้งอำเภอสะเดารู้จักและให้ความเคารพ เพราะมีบุคลิกประสานกับฝ่ายต่างๆ รวมทั้งฝ่ายรัฐบาล ดังนั้นทั้งฝ่ายประชาชนและฝ่ายรัฐบาลมักจะขอความช่วยเหลือ ขอความร่วมมือ ขอคำชี้แนะเพื่อให้งานต่างๆ สำเร็จผล งานหลายอย่างที่ได้ครุเสนอขอความช่วยเหลือจากภาครัฐก็ได้รับการตอบสนองเป็นอย่างดีตนเองได้รับเกียรติจากภาครัฐเสมอ

2. วิเคราะห์ความยากลำบากที่ครูสอนศาสนาอิสลามอื่นๆ เผชิญอยู่

ครูสอนศาสนาอิสลามส่วนใหญ่จะคิดถึงอยู่เรื่องเดียว คือ กลัวเด็กๆ ขาดความเคารพต่อผู้ใหญ่ โดยเฉพาะในเรื่องการประกอบกิจการทางศาสนาอันเนื่องมาจากความเข้าใจประเด็นจากคำสอนทางศาสนาแตกต่างกัน อันอาจจะทำให้เกิดความขัดแย้งตามมา ดังนั้นความลำบากของครูสอนศาสนา จึงจะคำนึงถึงงานที่เด็กๆ ไม่ปฏิบัติตามคำสอน และไม่ได้กังวลเรื่องความทุกข์ยากของตนเอง แม้ว่าไม่มีรายได้เลย

3. ความรู้สึกต่อตนเองในเรื่องอำนาจต่อรอง

ครูสอนศาสนาอิสลามในชุมชนบ้านท่าโพธิ์ได้รับการสนองตอบเป็นอย่างดีจากภาครัฐเมื่อขอความช่วยเหลือ รวมทั้งประชาชนก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีเมื่อเอ่ยปากขอความช่วยเหลือเพื่องานส่วนรวม ภาครัฐจะมาขอคำแนะนำเสมอ สังคมมุสลิมเองก็ตอบสนองในด้านดีเสมอ หากหน่วยงานของรัฐขอความช่วยเหลือ

4. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

มีทั้งฝ่ายการเมืองและฝ่ายราชการ รวมทั้งองค์กรเอกชน ได้ขอความร่วมมือ ขอความช่วยเหลือขอคำชี้แนะจากครูสอนศาสนาอิสลามในชุมชนบ้านท่าโพธิ์ เพื่อให้โครงการต่างๆ บรรลุผล ครูสอนศาสนาอิสลามบางคนเป็นกรรมการของฝ่ายราชการก็มีอยู่บ่อยๆ ให้ความร่วมมือกับทุกฝ่ายอย่างสม่ำเสมอ

5. วิเคราะห์วงจรความทุกข์ยาก

การที่จะทำงานให้กับสังคมมุสลิมนั้นสิ่งสำคัญประการหนึ่งก็คือการเสียสละด้านเงินทองและทรัพย์สิน เพราะมุสลิมส่วนใหญ่จะมีรายได้ที่ไม่แน่นอน หรือมีรายได้ก็น้อย ยากแก่การที่เสียสละให้แก่สังคม ดัง

นั้นมุสลิมที่พอจะมีอยู่บ้างก็ยอมเสียสละในสิ่งที่พอจะทำได้ เพราะไม่เช่นนั้นสังคมมุสลิมจะยิ่งแย่ ไม่มีใครที่จะคอยสนับสนุนให้ครูมาช่วยสอนอิสลามให้แก่ลูกหลานเรา ครูผู้สอนศาสนาอิสลามก็จะอยู่ไม่ได้ เพราะเวลาทำงานอย่างอื่น ได้ถูกนำมาทุ่มให้เพื่องานสอนแล้ว ดังนั้น จากการที่มุสลิมในชุมชนซึ่งมีรายได้น้อย จึงเป็นความทุกข์ยากอย่างหนึ่งที่ไม่สามารถสนับสนุนครูสอนศาสนาได้ เพียงพอ

4. ผู้ทรงคุณวุฒิ จากอำเภอจะนะ

ข้อมูลส่วนตัว

นายบุญญา หลีเหลด เป็นบุตรคนที่ 1 ของบิดามารดา มีน้องชาย 1 คน น้องสาว 1 คน

สถานภาพปัจจุบัน สมรส มีภรรยา 1 คน เป็นข้าราชการครู มีบุตรด้วยกัน 3 คน

ประวัติการศึกษา

- ระดับประถมศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านทางควาย สปอ.จะนะ สปอ.สงขลา
- เรียนปอเนาะควนมิด , ปอเนาะตันชะเมา อ.จะนะ จ.สงขลา
- โรงเรียนพัฒนาวิทยา จังหวัดยะลา
- การศึกษาผู้ใหญ่ จังหวัดยะลา
- วิทยาลัยพลศึกษา จังหวัดยะลา
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา (กศ.บ.)
- สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) ปริญญาโท

ประวัติการทำงาน

- สำนักงานศึกษาธิการอำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี
- โรงเรียนบ้านกาลันยัตัน อ.เมือง จ.สตูล
- โรงเรียนบ้านเกาะแลหนัง อ.เทพา จ.สงขลา
- สำนักงานการประถมศึกษา อ.เทพา จ.สงขลา
- อาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดทุ่งซ้อโหมะิตตาราม อ.นาหม่อม จ.สงขลา
- อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านท่าหมาก ต.ท่าหม่อไทร อ.จะนะ จ.สงขลา
- อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านปากบาง ต.สะกอม อ.จะนะ จ.สงขลา
- อาจารย์ใหญ่ชุมชนบ้านจะโหนดมิตรภาพที่ 222 ต.จะโหนด อ.จะนะ จ.สงขลา

ด้านสังคม

- รองประธานสภานิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา
- กรรมการเลขานุการสมาคมมุสลิมหาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
- กรรมการมูลนิธิโรงเรียนส่งเสริมศาสนาวิทยา (ปอเนาะเกาะหมี่) อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
- กรรมการมูลนิธิเพื่อการศึกษาโรงเรียนบุستانุดดิน (ปอเนาะตันชะเมา) อ.จะนะ จ.สงขลา
- กรรมการเลขานุการพัฒนการศึกษา อ.จะนะ จ.สงขลา

- วิเริ่มโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา
- วิเริ่มจัดวิทยากรอบรมด้านคุณธรรม , จริยธรรม แก่นักโทษเรือนจำกลาง จ.สงขลา
- ผู้บริหารโรงเรียนดีเด่นด้านคุณธรรม จริยธรรม

ผู้ทรงคุณวุฒิมองภาพรวมของครูสอนศาสนาอิสลามตามประเด็นเพิ่มเติม

1. การประเมินตนเองต่อครูสอนศาสนาอิสลามอื่นๆ

1) สถานภาพครูสอนศาสนาอิสลาม เป็นบุคคลชั้นนำทางสังคมแต่มีฐานะยากจน ไม่มีอาชีพหลัก เป็นคนไทย 100% มีชีวิตแบบชาวบ้านธรรมดา ทุกคนในสังคมที่สัมผัส (พบปะสังสรรค์) ฉันทัพน์มิตรกับท่าน ไม่มีใครเป็นปฏิปักษ์ เพราะท่านเป็นผู้ดำรงอยู่ในคุณธรรม

2) ความหมายของชีวิต ครูสอนศาสนา มีแบบแผนการดำเนินชีวิต เรียบง่าย รักสันโดษ เป้าหมายชีวิตวิถีพระเจ้า ให้นุรักษ์ชาติพหุธรรมะ รู้จักพระเจ้า ปฏิบัติตามคำสั่งพระคัมภีร์อัลกุรอาน แบบอย่างพระศาสดา มุฮัมมัด (ซล)

3) ความคาดหวังในอนาคต เป็นผู้สืบทอดภารกิจของพระศาสดา มุฮัมมัด ในการเผยแพร่คำสั่งของพระเจ้า ไม่มีวันหยุดตราบเท่าที่ชีวิตและกำลังยังมีอยู่เขามีอุดมการณ์ที่แน่วแน่ที่จะทำภารกิจปัจจุบันชีพเป็นของพระเจ้า เขาเชื่อในความพระมหากรุณา เมตตา และอำนาจมาจากพระเจ้า ลาภยศ , สรรเสริญ เป็นของพระเจ้า

4) อิทธิพลต่อบุคคลอื่น ครูสอนศาสนาองค์ตัวเขาเป็นคนอ่อนด้อย อ่อนแอ มอบหมายทุกอย่างที่พระเจ้า ขณะที่ต้องปฏิบัติภารกิจ ทางด้านสังคมตามหลักการศาสนา (ศาสนาสอนทุกอย่างตั้งแต่เกิดจนตาย)

2. ความยากลำบากที่ครูสอนศาสนาอิสลามเผชิญอยู่

ครูสอนศาสนาอิสลามทุกคน ไม่มีความรู้สึกยากลำบากใดๆ ในชีวิต เพราะถูกฝึกให้เป็นคนอดทน เขาภูมิใจในภารกิจที่เขาทำอยู่อย่างยิ่ง เขาไม่มีรายได้ ประจำ ซึ่งเรามองเขาน่าจะเป็นความยากลำบากของเขา ซึ่งรัฐไม่เคยให้สวัสดิการใดๆ เลย แต่ลูกศิษย์ (ผู้เรียน) เป็นผู้บริจาคตามอัตภาพ

3. ความรู้สึกในเรื่องอำนาจต่อรอง

ครูสอนศาสนาอิสลามส่วนใหญ่ ไม่เคยคิดจะต่อรอง เพราะถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำ ความรู้สึกไม่มีอำนาจต่อรองของเขา สะท้อนออกมาด้วยการพำร่บ่น แสดงอาการ ขอร้องต่อฝ่ายการเมืองที่ใกล้ชิด (รู้ใจกัน) ขอร้องเพื่อพัฒนางานและภารกิจของเขาให้พัฒนายิ่งขึ้น ไม่เคยขอร้องเพื่อส่วนตัว การที่เขาขาดอำนาจต่อรอง เพราะ เขาไม่คิดจะต่อรองอะไรทั้งสิ้น เขามักได้รับความช่วยเหลือ จากชุมชนและหน่วยงานรัฐที่อยู่ใกล้ตัว เช่นการขออุปกรณ์การสอนการขอเครื่องอุปโภคบริโภคให้นักเรียน เป็นต้น

4. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

ครูสอนศาสนาอิสลามส่วนใหญ่ไม่เป็นปฏิปักษ์และไม่ใกล้ชิดกับหน่วยงานของรัฐ ในท้องถิ่น เขารู้สึกว่ารัฐไม่เคยช่วยอะไรเลย เขาไม่มีการสร้างกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรองกับรัฐ

5. วิเคราะห์วงจรความทุกข์ยาก

ครูสอนศาสนาเหล่านี้ ถูกละเลยและทอดทิ้ง จากรัฐเขาจึงเป็นคนด้อยโอกาสทางสังคม ที่ขาดการดูแล และให้ความสนใจต่างๆ ที่เขาเหล่านี้เป็นบุคคลชั้นนำในท้องถิ่นที่ได้รับการยอมรับ เขาไม่มีรายได้ แต่มีรายจ่ายทำงานเพื่อยังชีพ เป็นงานอดิเรก งานประจำคือ สอนหนังสือ (เผยแพร่ศาสนา) ครูสอนศาสนาดังกล่าวคิดว่าเขาจะหลุดพ้นจากความทุกข์ยากได้หากเป็นความประสงค์ของพระเจ้า

ภาคผนวก จ.

ความคิดเห็นและความรู้สึกของครูสอนศาสนาอิสลามอื่นๆ

วิถีชีวิตของครูสอนศาสนาอิสลามในอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

บัณฑิตสอนศาสนาตาดีกา อำเภอจะนะ

ครูสอนศาสนาตามมัสยิดหรือโรงเรียนตาดีกา ส่วนใหญ่จะไม่มีเงินเดือนตอบแทนแต่จะเก็บจากเด็กที่ได้มาเรียน ประมาณ 1-5 บาท/คน จะไม่มีหน่วยงานอะไรมารับผิดชอบ แต่บางมัสยิดผู้นำศาสนาจะเอาเงินของมัสยิดส่วนหนึ่งในการเป็นค่าตอบแทน ประมาณเดือนละ 1,000 บาท หรือบางหมู่บ้านจะเก็บจากครอบครัวของเด็กประมาณครอบครัวละ 150 บาท/เดือน

ถ้าหากว่าครูสอนศาสนาไม่มีความตั้งใจจริงที่จะสอน (สอนเพื่ออัลลอฮ์จริงๆ) ส่วนใหญ่จะสอนได้สักพักหนึ่งก็เลิก เพราะไม่มีค่าตอบแทนหรือค่าตอบแทนน้อย หรือไม่มีสวัสดิการอะไรเลย

และส่วนใหญ่ครูสอนตามมัสยิดจะเป็นผู้รู้ทางด้านศาสนาเท่านั้น คือจะมีบัณฑิตที่จบอย่างหนึ่ง (รู้ศาสนาด้วยระดับหนึ่งและจบสามัญด้วย)

ครูสอนตามมัสยิดตามบ้านมักถูกสังคมมองข้าม คิดว่าใครก็สามารถสอนได้ให้รู้ศาสนาสักหน่อยก็ได้แล้ว

ครูสอนศาสนาตรงนี้ไม่มีอำนาจในการต่อรองอะไรเลย แต่ที่ทำตรงนี้อยู่ได้เพราะคิดว่าเราทำงานเพื่อศาสนาทำงานเพื่ออัลลอฮ์ อัลลอฮ์จะต้องไม่ทอดทิ้งเราแน่นอน ถึงแม้เราจะได้รับเงินเดือนน้อยเราก็พอใจ ครูสอนศาสนาตรงจุดนี้ก็เลยไม่มีสปีดที่จะลุกขึ้นมาต่อสู้ เรียกร้องเพื่อให้ได้มาสิทธิ์ที่ชอบธรรม

ครูสอนศาสนาตามมัสยิดส่วนใหญ่ก็จะเป็นคนในหมู่บ้านหรือหมู่บ้านใกล้เคียง ก็จะประกอบอาชีพดั้งเดิมในหมู่บ้าน (ทำนา , ทำสวน ฯลฯ) เมื่อสอนศาสนาได้ค่าตอบแทนนิดหน่อยก็ไม่เป็นไรแล้ว

ถ้าเป็นไปได้ หนูอยากได้ครูสอนศาสนาตรงนี้เป็นครูที่มีประสิทธิภาพ มีความรู้ทั้งศาสนาและสามัญ ครูเหล่านี้จะหันกลับมายังตรงจุดนี้ได้ ก็ต่อเมื่อเขาได้รับการตอบแทนที่ชอบธรรม เพราะว่าผู้ที่จบการศึกษาในระดับสูง (อาจจะเป็นปริญญาตรี) เขาจะไม่มาจมปลักอยู่กับการสอนที่ไม่ได้มาตรฐาน ไม่ได้มีการรับรองจากหน่วยงานต่างๆ ไม่ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสม ครูสอนศาสนาตรงนี้จึงเป็นผู้นำศาสนาในหมู่บ้าน หรือผู้ที่เรียนศาสนานิดหนึ่งเท่านั้นก็ได้แล้ว การสอนศาสนาตามมัสยิดจึงไม่ได้รับการพัฒนาไม่ได้รับการใส่ใจ จน ณ ปัจจุบันนี้ (ความเห็นของหนูตรงนี้จะมองที่หมู่บ้านของหนู และหมู่บ้านใกล้เคียง)

ประสบการณ์ การเรียนการสอนของครูสอนศาสนาอิสลามอื่นๆ ในอำเภอจะนะ จากการสนทนากลุ่ม

การเรียนการสอนนั้นจะเอากลยุทธ์ เทคนิค เกม หรือกิจกรรมต่างๆ มาผสมผสานกัน ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความอยากเรียนมากขึ้น จากเด็กที่มีจำนวนน้อยก็จะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ก็คือ เป็นสัญชาตญาณที่รับรู้ได้เลยว่าการตอบสนองจะดี ทำให้เด็กสนุกสนาน นอกจากนี้ยังใส่สาระเข้าไปด้วย เช่น เกมไม้ขีดไฟต่อเป็นรูปสัตว์ จะทำให้เด็กมีสติ คิดได้รอบคอบ รู้จักแก้ปัญหา โดยจะสอนว่าเราต้องมีสมาธิ มีสติ ในการแก้ปัญหา มันเหมือนเป็น เส้นผมบังภูเขา ซึ่งการสอนแบบนี้เป็นการประยุกต์ใช้กับชีวิตจริง โดยสอนว่าชีวิตภายนอกเป็นอย่างไร เวลาไปเจอกับปัญหาหรืออุปสรรคอะไร จะต้องรู้จักแก้ปัญหา มีสติ อย่าใจร้อน ความคาดหวังจากการสอนอย่างนี้คือ ให้เด็กสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ แต่จะค่อยๆ สอน และปลูกฝังไปที่ละนิด ไม่กดดัน ซึ่งการสอนแบบนี้จะทำให้เด็กอยากจะมาเรียน สนุกสนาน นอกจากนี้ก็ยังมีเกมเย็บบ้าน หรือครอบครัวของเด็ก เพื่อจะดูว่าเด็กเป็นอย่างไรบ้าง มีพัฒนาการดีขึ้นหรือไม่ ขยันอ่านหรือท่องหรือไม่ ถูกต้องหรือเปล่า ดูความเป็นไปของเด็กว่าเป็นอย่างไร และได้รู้จักพ่อแม่ผู้ปกครองของเด็ก ได้พูดคุยได้ถามว่าเด็กเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่อย่างไร

การสอนนั้นจะเน้นทั้ง 2 อย่าง คือสอนให้ท่องได้ และให้ประพจน์อย่างถูกต้อง คือ จะไม่เน้นท่องอย่างเดียว โดยสอนแนะก่อนว่าอีกไม่นานต่อไปเราจะต้องเจออะไรบ้าง เช่น ก่อนออกจากบ้านก็ท่องก่อน เพื่อให้พระเจ้าคุ้มครองเรา หรือการท่องนี้มีประโยชน์อย่างไร เช่น เป็นเกราะกำบังป้องกันอันตรายต่างๆ

ในส่วนของตัวเด็กนั้นภาษาไทยค่อนข้างอ่อน ก็จะดูเด็กก่อนว่าได้ขนาดไหน ระดับใด ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะไม่คล่อง จึงวาดเป็นภาพแล้วบรรยายหรือเขียนอธิบาย และสอนศาสนาเป็นภาษาไทย เป็นการพัฒนาภาษาของเด็ก คือ สอนเสริมในเรื่องภาษาเข้าไปด้วย เช่น กิจกรรมการวาดภาพ โดยให้เด็กวาดภาพครอบครัวของตนเอง และเขียนคำบรรยายหรืออธิบายภาพนั้นๆ หรือการสอนศาสนาเป็นภาษาไทย เช่น เรื่องน้ำในศาสนาอิสลามนั้นมีกี่ประเภทโดยสอนเป็นภาษาไทย

โรงเรียนสอนศาสนาอย่างเดียวนี้อยู่ 3-4 โรงเรียน ที่จัดทะเบียน ซึ่งทางโรงเรียนก็จะให้สอนแนวนี้ แต่เห็นว่าเด็กระดับชั้น ป.5 – ป.6 อ่านภาษาไทยไม่ค่อยได้จึงสอนเป็นภาษาไทยเสริมเข้าไป หรือสอนโดยการวาดภาพบรรยาย เสริมจินตนาการ และความคิดให้กับเด็ก ซึ่งเด็กโตจะค่อนข้างวาดภาพอย่างสร้างสรรค์ได้มาก แต่เด็กเล็กหรืออนุบาลก็ให้ใช้ทักษะความคิด จินตนาการ ให้พอวาดได้ พอมองออกก็ใช้ได้แล้ว โดยอยากจะให้เขาบรรยายตามภาพที่ตนเองวาดเพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่ดี เช่น วาดภาพป่าไม้ที่มีต้นไม้ ลำธาร ก็ให้เขาบรรยายว่าใครเป็นผู้สร้างโลกนี้ ใครทำให้โลกนี้เกิดสันติสุขหรือมีความอุดมสมบูรณ์ในโลก ก็คือพระเจ้า พระอัลเลาะห์ มนุษย์แค่ลอกเลียนแบบเท่านั้น มนุษย์จะวาดภาพได้ตามที่เห็นเท่านั้น ไม่สามารถจินตนาการนอกเหนือจากนั้นได้ นอกจากนี้ก็จะมีการสอนว่าเราจะต้องจรรโลงโลกของเราให้อยู่อย่างสงบสุข มีสันติ โดยช่วยกันดูแลรักษาแหล่งน้ำ มีความประหยัด เราต้องใช้น้ำในการอุปโภคบริโภคอย่าลงไปเล่นน้ำ จากการสอนภาษาโดยตรงจากคัมภีร์ แล้วแปลให้เขาฟัง เราก็มาบูรณาการมาประยุกต์ โดยการวาดภาพ การสอนโดยใช้ภาษาไทย

ความตั้งใจของครูสอนศาสนาคนนี้ คือ การเรียนต่อ แต่ตอนนี้ก็สอนศาสนาต่อไปให้เต็มที่ก่อน เพราะเราอยากเป็นครูสอนศาสนา แต่อยากเรียนทางด้านภาษาให้คล่องก่อน

ในส่วนของการศึกษานั้นมีความสำคัญ แต่ระบบการศึกษาของเราไม่ดี จะต้องเน้นคุณธรรมและจริยธรรมด้วย แต่ถ้าไม่มีการศึกษาแต่มีคุณธรรมและจริยธรรมก็ได้ แต่ความคิดอาจไม่กว้างไกล แต่ในปัจจุบันการศึกษานอกระบบเรียนจากประสบการณ์ก็มีความสำคัญ มีประโยชน์ ซึ่งอาจจะมีความรู้กว้างขวางกว่า มีความรอบรู้ มีประสบการณ์ในชีวิตจริงมากกว่าด้วย

ความคิดของครูผู้สอน คือ ถึงแม้จะเป็นโรงเรียนเล็กๆ แต่ได้ทำงานตรงนั้นเต็มที่ก็ดีแล้ว แต่เราอาจสอนได้ไม่เต็มที่ เพราะจะต้องฟังนโยบายการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน และต้องปฏิบัติตามนั้น และการกดดันจากผู้ร่วมงานด้วย ดังนั้นจึงอยากมีอิสระในการเรียนการสอนกับเด็ก โดยไม่ต้องขึ้นอยู่กับใคร (ถ้าต้องขึ้นกับ ผู้หลักผู้ใหญ่ ก็ไม่ควรมองข้าม เพราะในฐานะที่เราเป็นปัญญาชนจะต้องเคารพผู้ใหญ่)

ความคาดหวังที่มีต่อเด็ก, รุ่นหลัง คือ ให้เขาได้มีการศึกษาก่อนเพราะสำคัญ และจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความคิดของเขาให้ดีขึ้น เพราะสังคมของเราโดยภาพรวมมีความป่าเถื่อน มีปัญหา หรือความเลวร้ายขึ้นทุกวัน อย่างน้อยที่สุดจึงอยากให้เขาได้รับการศึกษา ให้เป็นคนดีด้วย คาดหวังแค่จาก 10 คน ให้ได้ 3 คน ก็พอแล้ว ดีแล้ว เพราะเราเริ่มต้นจากศูนย์ คือมาเริ่มใหม่หมดเลย ถือว่าเป็นเด็กรุ่นใหม่ โดยสอนให้เด็กมีความ รับผิดชอบ ช่วยทำความสะอาด ดูแลบ้าน ห้องเรียน เป็นการทำให้มีประโยชน์ต่อสังคม ไม่ทำให้ครอบครัวเดือดร้อน ก็มีความหมายแล้ว เป็นคนมีคุณค่าแล้ว เป็นคนดีใช้ได้แล้ว นอกจากนี้ก็ยังสอนให้เด็กได้เคารพ กฎเกณฑ์ กฎหมาย ประเพณี วัฒนธรรม

ในส่วนของการรู้สึกของชาวบ้านที่มีความเลื่อมใสครูสอนศาสนามากขึ้นเพราะเขารู้สึกศรัทธามากขึ้น ทั้งในเรื่องของการปฏิบัติตัวความคิดความอ่าน ประสบการณ์ และอายุ และจากการสอนที่ไม่หวังเงินทอง เกิดจากจิตใจที่จะให้ทั้งสิ้น มีคุณธรรมที่จะให้กับทุกคน

ประสบการณ์การเรียนการสอนของครูสอนศาสนาอิสลามอื่นๆอำเภอหาดใหญ่

จากการสนทนากลุ่ม

การสอนอัลกุรอานของที่นี่จะไม่เป็นระดับชั้น แต่จะสอนและเรียนเป็นเล่มๆไป มีการสอนในเรื่องการดำเนินชีวิตในแต่ละวันว่าจะต้องทำอะไร ให้เยาวชนแต่ละคนได้รู้ว่าการดำเนินชีวิต การประกอบกิจกรรมทางศาสนาอิสลามเป็นอย่างไร

การสอนจะไม่ยึดติดว่าจะต้องสอนกับเด็ก แต่จะสอนกับผู้ใหญ่ด้วย โดยเฉพาะผู้หญิงที่มีสามีเป็นมุสลิมหรือเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามโดยทำการรณรงค์ให้ผู้หญิงเหล่านี้มาสนใจเรียนศาสนามากขึ้น ซึ่งเริ่มทำได้ 2 ปีแล้ว โดยตั้งเป้าหมายเอาไว้ประมาณ 40 คน ซึ่งเป็นคนที่ยังไม่รู้เรื่องอะไรเกี่ยวกับศาสนา มีความยากนิดหน่อย เพราะข้อจำกัดเรื่องของเวลา มีน้อย สอนได้ครั้งละ 1 ชั่วโมง โดยสอนในเรื่องการดำเนินชีวิต อัลกุรอาน การคลุมหมม การละหมาด ซึ่งแรกๆ จะใช้ภาษาไทยในการสอน เพราะถ้าไม่สอน เขาไม่รู้ ไม่เข้าใจ เรื่องการปฏิบัติตนหรือการดำเนินชีวิต จะสอนลูกเขาเองไม่ได้ สถาบันครอบครัวก็จะไม่มั่นคง จะเสียไปถึงลูกหรือบางคนถึงแม้จะเป็นคนดั้งเดิมแล้วไปทำงานที่อื่น ได้คู่ครองกลับมา เขาก็จะไม่รู้อะไร ต้องสอนทุกอย่าง

โดยต้องใช้เวลาและเข้าใจเขา จะไม่บังคับหรือจับมาว่าต้องทำอย่างนั้นต้องทำอย่างนี้ ต้องให้เวลาเขาได้ปรับตัว โดยเริ่มจากการสอนพื้นฐานเบื้องต้น ซึ่งส่วนมากจะเล่านิทาน เกี่ยวกับเรื่องของศาสนา ในส่วนของการสอนนี้ก็จะทำเป็นโครงการขึ้นมา เพื่อให้เขามาเรียนหรือให้ความสนใจ เพราะช่วงแรกยังมีไม่ถึง 40 คน หรืออาจจะทำเป็นชมรมเพื่อจัดกิจกรรม เช่น เชิญผู้ที่มีความรู้ คนเก่งๆ มาบรรยายให้เขาฟัง แต่ก็ยังเป็นแค่ความคิดเท่านั้น ซึ่งจะต้องถามความคิดเห็นของชาวบ้านด้วยว่าอยากจะทำอะไร จะต้องช่วยกันคิด เช่น เรื่องนโยบาย กิจกรรมต่างๆ หรือการพาไปดูงานที่จังหวัดอื่นๆ ที่อื่นๆ แต่ตอนนี้ยังไม่มี

ความคาดหวังในการสอนศาสนาหรืออยากให้เกิดการเปลี่ยนแปลงก็คือ ในเรื่องการคลุมผม จากที่เขาไม่คลุมก็กลับมาคลุมหรือหันมาคลุม เพราะมีความสำคัญและถือเป็นคำสอนอย่างหนึ่ง ในเรื่องของกาบท่อง อัลกุรอ่าน ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมด้วย (เมืองไทยมีสิ่งยั่วยุให้ละเลยการท่องมาก เช่น คาราโอเกะ ที่เที่ยวต่างๆ แต่ถ้าไปต่างประเทศที่สอนศาสนาอิสลาม คนส่วนใหญ่นับถือ และเคร่งครัดประเพณีจะสามารถท่องได้ดีเพราะไม่มีสิ่งยั่วยุใดๆ)

ความคิดเห็นของครูสอนศาสนาอิสลามคือ เราจะต้องรู้ว่าจะเรียนไปเพื่ออะไร เรียนเพื่อรู้ เพื่อปฏิบัติก็จะต้องเรียนแบบประยุกต์ แบบบูรณาการ แต่ถ้าเรียนเพื่อสอนศาสนา ก็จะต้องเรียนแบบเข้ม เพื่อให้เข้าใจอย่างถ่องแท้จริงๆ ครูสอนศาสนานั้นจะมีคณะกรรมการการศึกษาของมัสยิดดูแลและควบคุม มีระบบการติดตาม ในเรื่องจำนวนครูการเรียนการสอน

ในเรื่องการสอนศาสนาในเด็กนั้น ต่อไปเด็กอาจจะสนใจไปเรียนต่อด้านศาสนา และเป็นครูสอนศาสนาต่อไป ก็กำลังทำการรณรงค์ในจุดนี้อยู่เหมือนกัน เพราะเด็กถือเป็นตัวจักรสำคัญ เป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนการสอนศาสนา รวมทั้งการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันด้วย ซึ่งวัยเด็กนั้นเราจะต้องเข้าใจพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดของเขาอย่างเช่น เด็กวัยรุ่นช่วง 15-16 ปี ความคิดของเด็กจะเปลี่ยนแปลงไป เพราะสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เข้ามา เราจะต้องรู้จักบูรณาการ และต้องทำใจไว้ส่วนหนึ่ง ซึ่งถ้าเด็กได้รู้หนังสือ รู้เรื่องศาสนา เด็กก็จะไม่ออกนอกกลุ่มออกทาง แต่ไม่ควรจะเคร่งหรือบังคับกับเด็กมาก

“จากใจครูสอนศาสนาโรงเรียนตาดีกาคนหนึ่ง”

จริง ๆ แล้วไม่อยากใช้คำว่า “ครู” แทนตัวเองกับศิษย์ เพราะเหตุว่าในความคิดของเราคิดว่า คำว่า “ครู” ยิ่งใหญ่มากเหมือนว่าเราเป็นพ่อแม่คนที่ 2 ของเด็ก ๆ เหมือนว่าเราเป็นแม่พิมพ์ของเด็ก ๆ ทุกคนที่มาเรียนศาสนา ซึ่งตัวเราเองระลึกอยู่ตลอดเวลา เราจะทำได้ดีไหม เหมาะสมไหม กับคำว่า “ครู” จึงเป็นสิ่งที่ทำให้ตัวเราต้องนึกถึงครูเก่า ๆ ที่เคยสอนเรามาว่าเค้าปฏิบัติตัวอย่างไร สอนอย่างไร มีเทคนิคอะไรดี ๆ ที่ทำให้เรารักที่จะเรียนศาสนา ไม่เบื่อ และผูกพันรักกับศาสนา มาใช้กับเด็ก ๆ ในห้องเรียนของเรา แรก ๆ ที่เข้ามาสอน รู้สึกเกร็งมาก เพราะเราไม่เคยสอนใคร และก็คิดว่าเราคงจะสอนใครไม่ได้

ถ้าถามว่าหัวใจอะไรใหม่ที่ต้องดูแลเด็ก ๆ เยอะประมาณ 20-30 คน บอกเลยว่าแรก ๆ หนักใจมาก เรื่องของเวลาเรียนเพราะวันหนึ่งเรียนแค่ 2 ชั่วโมง ยังไม่ทันจะได้ทำอะไรก็หมดเวลา กลัวเด็กจะได้อะไรไม่เต็มที่ มา 2 ชั่วโมง อ่านหนังสือ 1 รอบ แต่เราก็ผ่านตรงนั้นมาได้ด้วยดีพยายามจัดสรรเวลา ปัจจุบันการสอนก็ค่อนข้างลงตัว อีกเรื่องที่หนักใจ ก็คงเป็นสอนไปเด็กบางคนจำได้เร็วบางคนช้า แรก ๆ มาสอนบางคนอ่านจนจะขึ้นฟ้าดิฮะห์ ถามว่าตัวนั้นเรียกว่าอะไร ตอบไม่ได้เพราะเด็กใช้ท่องจำเอา แต่เมื่อถามตัวอักษรเด็กไม่รู้

จึงเศร้ามากกลัวว่าเราจะไม่สามารถสอนลูกเค้าให้อ่านหนังสือไม่ได้เลยต้องนำเด็กคนนั้นมาเริ่มอ่านใหม่ให้เค้าอ่านคนเดียว ที่แรกเด็กเค้าอายุมาก แต่เราก็ปลอบว่า “ถึงจะเริ่มต้นใหม่แต่ถ้าเราตั้งใจวันหนึ่งเราก็จะถึงที่เดิมแล้วก็เลยไป แต่สำคัญที่เราจะต้องจำตัวให้ได้เสียก่อน !!! เราพยายามจะบอกเค้าว่าต่อให้อ่านถึงหน้าสุดท้ายแต่จำตัวไม่ได้ก็ไม่มีประโยชน์ จะอ่านช้าหรืออ่านเร็วไม่สำคัญ จนปัจจุบันเค้าอ่านได้เองทำให้เรารู้สึกภูมิใจมาก และ สิ่งนั้นทำให้เรามีกำลังใจขึ้นเยอะมาก ตั้งแต่นั้นมาเด็ก ๆ ในห้องเค้าก็แข่งกันเรียน แข่งกันอ่านหนังสือเพราะเวลาใครอ่านดีเราก็จะยกเค้าให้เพื่อน ๆ พัง มีความสุขมาก เราพยายามปลุกฝังให้เค้าช่วยเหลือกันภายในห้องจะแบ่งเป็น 3 กลุ่ม จะอ่านไล่เรียงกันมา เช่นถ้ากลุ่ม 1 อ่านตัวไหนไม่ได้ก็ให้ถาม กลุ่ม 2-3 ได้ เพราะเค้าอ่านผ่านมาแล้วพวกกลุ่ม 2,3 เราก็ฝึกให้เค้าเป็นครูทำให้บรรยากาศในห้องเรียนดีมาก สนุกสนาน ไม่เครียด

ถ้าถามว่าอยากได้อะไรจากการเป็นครู ก็คงอยากให้ศิษย์ของเราได้รับความรู้ที่เราให้เค้าไป นำไปปฏิบัติได้ และเค้าสามารถที่จะสอนบอกต่อให้แก่คนรอบข้างอยากให้เด็ก ๆ ได้สิ่งดี ๆ จากเรา ทุกวันนี้เวลาละหมาดก็ขอดุอา (การขอพร)ต่อเอกองค์อัลเลาะห์ (ช.บ.) ขอให้ฉันได้เป็นครูที่ดีของลูกศิษย์ให้เด็กได้รับแต่สิ่งดี ๆ ของเราไป สิ่งที่ไม่ดีของเราก็อยาให้เค้าจดจำ ฉันจะทำให้ดีที่สุดให้สมกับที่บรรดา ครู ผู้อาวุโสและผู้ปกครองของเด็ก ๆ ไว้วางใจให้เราดูแลบรรดาเด็ก ๆ ที่มาเรียนศาสนา นอกเหนือจากนี้ก็คงไม่อยากจะอะไรเพิ่มเติม เพราะทุกวันนี้ที่มาสอนที่มีสยิดก็เป็นสิ่งที่ทำให้ดิฉันรู้สึกมีความสุขมาก ทำให้ดิฉันรู้สึกว่าตัวเองมีประโยชน์ ผู้ใหญ่ก็เอ็นดูเราให้เกียรติเรามากจนรู้สึกดีด้นตน และคิดว่าถ้าอัลเลาะห์ (ช.บ.) ทรงเมตตา ก็ขอให้ดิฉันได้เป็นครูที่นี้ตลอดชีวิตของดิฉันด้วยเถิด

ประวัตินักวิจัยหัวหน้าโครงการ

ชื่อ	นางกฤษณา บุรณะพงศ์
ตำแหน่งวิชาการ	นักสังคมสงเคราะห์ 8ว.
ตำแหน่งทางบริการ	หัวหน้างานสังคมสงเคราะห์ โรงพยาบาลเลิดสิน กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข
วุฒิการศึกษา	ปริญญาตรี สังคมสงเคราะห์ศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปริญญาโท สังคมวิทยามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สถานที่ติดต่อ	โรงพยาบาลเลิดสิน 190 สีลม บางรัก กรุงเทพฯ 10500
โทรศัพท์	0-2353-9799 ต่อ 2152
โทรสาร	0-2353-9641
โทรศัพท์(บ้าน)	0-2816-7850
E-mail	Kris-pong@yahoo.com
ผลงานวิชาการ	งานวิจัย 1. ผู้สูงอายุกับการขัดเกลาทางสังคมในครอบครัวในการสืบทอดคุณธรรมแก่เยาวชนในกรุงเทพมหานคร.2540. 2. บทบาทของชุมชนในการดูแลสิ่งแวดล้อม ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในบริเวณใกล้เคียงนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง 2543 3. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชนบริเวณใกล้เคียงนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง 2543 4. ค่าใช้จ่ายในการจัดสวัสดิการสุขภาพของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษางานสังคมสงเคราะห์ โรงพยาบาลเลิดสิน 2543. เขียนและเสนอบทความ 1. หน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์ในการบริการสุขภาพผู้สูงอายุ ปี 2535 2. บทบาทของนักสังคมสงเคราะห์อาสาสมัครสาธารณสุขในชุมชนปี 2542 3. เทคนิคการให้คำปรึกษาปัญหาทางสังคม 2543 4. กระบวนการให้คำปรึกษา : กรณีศึกษางานสังคมสงเคราะห์ในผู้ป่วยเรื้อรัง 2543 5. การวิจัยทางสังคมศาสตร์ 2543 6. การสร้างหลักประกันสุขภาพสำหรับประชาชน 2544

วิทยาการและอาจารย์พิเศษ

1. วิทยาการบรรยายพิเศษ เรื่อง งานสังคมสงเคราะห์ในโรงพยาบาลแก่ข้าราชการใหม่ของโรงพยาบาลเลิดสินตั้งแต่ปี 2541 จนถึงปัจจุบัน
2. บรรยายพิเศษวิชาชาติพันธุ์ศึกษา นักศึกษาปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งแต่ปี 2542
3. บรรยายพิเศษ วิชาสังคมวิทยาเบื้องต้น นักศึกษาปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. บรรยายพิเศษวิชาปฏิบัติการวิจัย 2 นักศึกษาปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งแต่ปี 2542
5. อาจารย์พิเศษ วิชาศาสนาเปรียบเทียบ เรื่อง สิทธิสตรีในอิสลาม คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ปี 2543
6. อาจารย์พิเศษ วิชาวิถีไทย และวิเคราะห์วิจัยทางสังคมศาสตร์เบื้องต้น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏธนบุรี ตั้งแต่ปี 2544
7. อาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ นักศึกษาปริญญาโท คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ตั้งแต่ปี 2544

ประสบการณ์ด้านบริหาร

1. หัวหน้างานสังคมสงเคราะห์โรงพยาบาลเลิดสิน ตั้งแต่ปี 2528 จนถึงปัจจุบัน
2. เป็นคณะกรรมการบริหารโครงการจัดบริการผู้ป่วยพิการ โรงพยาบาลเลิดสิน ตั้งแต่ ปี 2533
3. เป็นคณะกรรมการจัดบริการผู้ป่วยสูงอายุ โรงพยาบาลเลิดสิน ตั้งแต่ปี 2537 ถึงปัจจุบัน
3. เป็นคณะกรรมการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ โรงพยาบาลเลิดสิน ตั้งแต่ปี 2536
5. เป็นคณะกรรมการผู้ช่วยเลขานุการโครงการประกันสุขภาพของโรงพยาบาลเลิดสิน ตั้งแต่ปี 2537 – 2543
6. เป็นคณะทำงานจัดระบบบริการผู้ป่วยที่มีบัตรสวัสดิการทางประชาชน ด้านการรักษาพยาบาล ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ถึงปัจจุบัน
7. เป็นคณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการประกันสุขภาพถ้วนหน้า โรงพยาบาลเลิดสินตั้งแต่ปี 2545
8. เป็นคณะอนุกรรมการติดตามและประสานงานกิจการศาสนาอิสลามด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม สำนักนายกรัฐมนตรี . ตั้งแต่ปี 2544 ถึงปัจจุบัน

ประวัตินักวิจัยร่วม

ชื่อ	นายวรวิทย์ บารู
ตำแหน่งทางวิชาการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ 8
ตำแหน่งทางบริหาร	หัวหน้าภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วุฒิทางการศึกษา	กศบ.(ภาษาอังกฤษ) มศว.สงขลา M.A. (Sociolinguistics) University of Malaya, Kuala Lumpur หัวข้อวิจัย "The Influence of Thai Language upon Patani Malay Dialect : A Case Study of Sociolinguistics in Patani Province" Ph.D. (Sociolinguistics) University of Malaya,Kuala Lumpur หัวข้อวิจัย "Public Policy and its Effects upon Malay Language in Thailand"
สถานที่ติดต่อ	โทรศัพท์ 073-334725 (บ้าน) 073-313928-50 ต่อ 3050 โทรสาร 073-312232 e-mail Worawit@bunga.pn.psu.ac.th Fax 6285336

ผลงานด้านวิชาการ

1. เขียนตำราชื่อ Bahasa Melayu Asas II เพื่อเป็นตำราเรียนสำหรับรายวิชาภาษามลายูพื้นฐาน
2. แปลและเรียบเรียงหนังสือสังคมและวัฒนธรรมมลายู เล่ม 1
3. เขียนบทความเกี่ยวกับภาษามลายู-มลายูศึกษาลงในหนังสือในต่างประเทศ
 - บทความเรื่อง Patani Dalam Konteks Dunia Melayu จัดพิมพ์ในหนังสือ Dunia Melayu (1991) โดย Dewan Bahasa dan Pustaka (The Language and Literary Agency), Malaysia
 - เขียนคำหลัก (Entries) เกี่ยวกับประวัติบุคคล โบราณสถานและสถานที่ในสารานุกรม วัฒนธรรมมลายู (Malay Cultural Encyclopedia) (1993) ในประเทศไทย จัดพิมพ์โดย Dewan Bahasa dan Pustaka
 - บทความเรื่อง Tradition and Cultural Background of Patani Region ซึ่งเสนอในการสัมมนาทางวิชาการ ณ มหาวิทยาลัย Passau ประเทศเยอรมันนี เมื่อ 23-29 มิถุนายน 2535 และบทความนี้พิมพ์ในหนังสือชื่อ Regions and National Integration in Thailand 1892-1992 (1995) โดย Harrassowitz Verlag, Wiesbaden, Germany.
4. เป็นคณะกรรมการในองค์กรวิชาการด้านภาษามลายู-มลายูศึกษา
 - กรรมการ Secretariat of International Malay สำนักงาน ณ ประเทศมาเลเซีย ในนามตัวแทนสถาบันการศึกษา ประเทศไทย
 - กรรมการที่ประชุมสถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนสาขาภาษามลายู-มลายูศึกษาในภูมิภาคอาเซียน
 - กรรมการความร่วมมือด้านวิชาการภาษามลายู-อินโดนีเซีย ของมหาวิทยาลัยในพื้นที่ IMT-GT
5. เขียนและเสนอบทความในการประชุมระดับชาติและระดับนานาชาติ
 - การสัมมนาสื่อมวลชนของสถาบันพัฒนาการหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยเมื่อ 27-30 พฤศจิกายน 2531
 - การประชุมสัมมนาทางวิชาการเรื่อง ความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคใต้ ระหว่างวันที่ 8-9 พฤศจิกายน 2538 ณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัตตานี บทความชื่อ การวางแผนภาษา : กรณีชาวไทยเชื้อสายมลายู
 - การประชุมสัมมนาทางวิชาการนานาชาติเรื่องภาษาและแนวคิดมลายู
 - อินโดนีเซีย ครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 8-12 ธันวาคม 2539 ณ มหาวิทยาลัย Sumatera Utara, Indonesia บทความชื่อ Orang Melayu di Negara Thai

- การประชุมทางวิชาการนานาชาติเรื่อง Pertemuan Selat Mclaka วันที่ 27-30 สิงหาคม 2540 ณ รัฐมะละกา มาเลเซีย บทความชื่อ Peranan Generasi Muda dalam Hubungan Serantau.
- 6. เป็นหัวหน้าคณะดูงานเรื่อง การจัดการเรียนการสอนสาขาภาษามลายู ณ ประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซีย เมื่อ 26 มิถุนายน – 3 กรกฎาคม 2539 ตามโครงการพัฒนาสาขาภาษาในส่วนของภาษาประเทศเพื่อนบ้าน ทบวงมหาวิทยาลัย
- 7. เป็นคณะกรรมการปรับปรุงแก้ไขพจนานุกรมภาษามลายูถิ่นปัตตานี-ไทย ของ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
- 8. เป็นผู้สอนนักศึกษาในโครงการแลกเปลี่ยน PSU-WSU Field School และ Thai Studies Course Programme สำหรับชาวต่างชาติ
- 9. เป็นวิทยากรบรรยายในโครงการปฐมนิเทศข้าราชการสาธารณสุขบรรจุนใหม่ ของจังหวัดปัตตานี
- 10. เป็นผู้แทนของ ศอ.บต. เข้าร่วมประชุม โครงการพัฒนา เขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ประเทศไทย ครั้งที่ 3 ระหว่างวันที่ 30 พฤษภาคม3 มิถุนายน 2537 ณ เมดาน ประเทศอินโดนีเซีย

ประสบการณ์ด้านการบริหาร

- 1. หัวหน้าแผนกวิชาภาษาอาหรับ (2528-2539)
- 2. เลขานุการโครงการจัดตั้งวิทยาลัยอิสลามศึกษา (2530-2533)
- 3. รองผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษาฝ่ายบริหาร (2533-2537)
- 4. หัวหน้าแผนกวิชาภาษามลายูศึกษา (2537-ปัจจุบัน)
- 5. หัวหน้าภาควิชาภาษาตะวันออก (2538-ปัจจุบัน)
- 6. ประธานคณะกรรมการสหกรณ์ออมทรัพย์อิบนูอัฟฟาน ปัตตานี (2540-ปัจจุบัน)